

Brüssel, 24. august 2022
(OR. en)

Institutsioonidevaheline
dokument:
2022/0253(NLE)

11898/22
ADD 1

ASIE 61	TELECOM 346
COASI 132	RECH 473
CONOP 77	CLIMA 408
COTER 210	ENER 403
POLCOM 100	TRANS 537
SUSTDEV 146	TOUR 57
PI 105	EDUC 295
GENDER 136	CULT 89
JAI 1103	ENV 812
MIGR 235	POLMAR 47
COHAF 80	SAN 490
COHOM 93	AGRI 381
CODRO 2	EMPL 313
COMPET 659	STATIS 37

ETTEPANEK

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	24. august 2022
Saaja:	Nõukogu peasekretariaat
Komisjoni dok nr:	COM(2022) 426 final Annex
Teema:	LISA järgmise dokumendi juurde: Ettepanek: Nõukogu otsus ühelt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Tai Kuningriigi vahelise laiahaardelise partnerluse ja koostöö raamlepingu Euroopa Liidu nimel allakirjutamise ja lepingu ajutise kohaldamise kohta

---

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2022) 426 final Annex.

Lisatud: COM(2022) 426 final Annex

Brüssel, 23.8.2022
COM(2022) 426 final

ANNEX

LISA

järgmise dokumendi juurde:

Ettepanek: Nõukogu otsus

ühelt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Tai Kuningriigi vahelise laiahaardelise partnerluse ja koostöö raamlepingu Euroopa Liidu nimel allakirjutamise ja lepingu ajutise kohaldamise kohta

LISA

ÜHELT POOLT EUROOPA LIIDU JA SELLE LIIKMESRIIKIDE
NING TEISELT POOLT TAI KUNINGRIIGI VAHELINE
LAIHAARDELISE PARTNERLUSE JA KOOSTÖÖ
RAAMLEPING

EUROOPA LIIT, edaspidi „liit“ või „EL“,

ning

BELGIA KUNINGRIIK,

BULGAARIA VABARIIK,

TŠEHHI VABARIIK,

TAANI KUNINGRIIK,

SAKSAMAA LIITVABARIIK,

EESTI VABARIIK,

IIRIMAA,

KREEKA VABARIIK,

HISPAANIA KUNINGRIIK,

PRANTSUSE VABARIIK,

HORVAATIA VABARIIK,

ITAALIA VABARIIK,

KÜPROSE VABARIIK,

LÄTI VABARIIK,

LEEDU VABARIIK,

LUKSEMBURGI SUURHERTSOGIRIIK,

UNGARI,

MALTA VABARIIK,

MADALMAADE KUNINGRIIK,

AUSTRIA VABARIIK,

POOLA VABARIIK,

PORTUGALI VABARIIK,

RUMEENIA,

SLOVEENIA VABARIIK,

SLOVAKI VABARIIK,

SOOME VABARIIK,

ROOTSI KUNINGRIIK,

kes on Euroopa Liidu liikmesriigid, edaspidi „liikmesriigid“,

ühelt poolt

ning

TAI KUNINGRIIK, edaspidi „Tai“,

teiselt poolt,

edaspidi koos „lepinguosalised“,

VÖTTES ARVESSE lepinguosaliste traditsioonilisi sõprussidemeid ning neid ühendavaid tihedaid ajaloolisi, poliitilisi ja majanduslikke sidemeid,

PÖÖRATES erilist tähelepanu lepinguosaliste vastastikuse suhte laiahaardelisusele,

KINNITADES VEEL KORD oma otsust järgida demokraatia põhimõtteid ning inimõigusi ja põhivabadusi, mis on sätestatud ÜRO Peaassamblee poolt 10. detsembril 1948. aastal vastu võetud inimõiguste ülddeklaratsioonis ja muudes asjakohastes rahvusvahelistes inimõigusi käsitlevates dokumentides,

KINNITADES VEEL KORD oma otsust järgida õigusriigi ja hea valitsemistava põhimõtteid ning soovi edendada oma rahvaste majanduslikku ja sotsiaalset arengut, järgides seejuures keskkonnakaitse nõudeid ja kestliku arengu põhimõtteid, samuti ÜRO Peaassamblee 25. septembri 2015. aasta resolutsiooniga nr 70/1 vastu võetud kestliku arengu tegevuskava aastani 2030,

TUNNUSTADES Tai arenguriigi staatust ning võttes arvesse lepinguosaliste arengutaset,

TUNNISTADES vajadust edendada asjakohaste rahvusvaheliste ja piirkondlike dokumentide kaudu nii massihävitusrelvade leviku tõkestamise kui ka desarmeerimise põhimõtteid ja eesmäärke, et vähendada ohtu, mida kujutavad endast massihävitusrelvad. ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni nr 1540 (2004) üksmeelne vastuvõtmine kinnitab kogu rahvusvahelise üldsuse otsust võidelda selliste relvade leviku vastu. Euroopa Ülemkogu võttis 12. detsembril 2003 vastu massihävitusrelvade leviku tõkestamise strateegia ning Euroopa Liidu Nõukogu võttis 17. novembril 2003 vastu Euroopa Liidu poliitika, mis käsitleb massihävitusrelvade leviku tõkestamise poliitika lõimimist liidu suhetesse kolmandate riikidega. Tai kui Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni (ASEANi) liige on üks esimesi riike, kes kirjutas alla 15. detsembril 1995 Bangkokis sõlmitud Kagu-Aasia tuumarelvavaba tsooni lepingule,

ARVESTADES, et lepinguosaliselised tunnistavad desarmeerimise, relvastuskontrolli, rahu ja julgeoleku ning arengu vahelisi seoseid ning nendivad, et nende tihedam koostöö asjaomaste rahvusvaheliste dokumentide rakendamise edendamisel võib kaasa tuua edusammud ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamisel ja turvalisema maailma,

ARVESTADES, et lepinguosaliselised näevad terrorismis ohtu üleilmsele julgeolekule ning soovivad süvendada oma dialoogi ja koostööd võitluses terrorismi vastu kooskõlas asjaomaste ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidega, eelkõige resolutsiooniga nr 1373 (2001), kinnitavad lepinguosaliselised veel kord, et kõigi inimeste inimõiguste ja õigusriigi põhimõtte austamine on terrorismivastase võitluse oluline alus,

KINNITADES VEEL KORD, et rahvusvahelisele üldsusele muret tekitavad raskeimad kuriteod ei tohi jääda karistuseta ning et tuleb tagada nende eest tulemuslik süüdistuse esitamine riigi tasandil meetmete võtmise ja ülemaailmse koostöö tugevdamise kaudu,

KINNITADES VEEL KORD kindlat otsust võidelda rahvusvaheliselt muret tekitavate raskete kuritegude vastu,

TUNNISTADES Euroopa Majandusühenduse ja ASEANi liikmesriikide Indoneesia, Malaisia, Filipiinide, Singapuri ja Tai vahel 7. märtsil 1980 sõlmitud koostöölepingu ja järgnevate ühinemisprotokollide tähtsust,

TUNNISTADES lepinguosaliste vaheliste praeguste suhete tugevdamise tähtsust, et tihendada nendevahelist koostööd, ja nende ühist tahet kindlustada, süvendada ja mitmekesistada oma suhteid vastastikust huvi pakkuvates valdkondades, järgides suveräänsuse, võrdsuse, diskrimineerimise vältimise, looduskeskkonna hoidmise ja vastastikuse kasu põhimõtet,

TUNNISTADES, et Tail ja Euroopa Liidul on ühine soov saavutada ressursitõhus, kaasav, innovaatiline, kliimaneutraalne ja roheline majandus ning et sisepoliitika rakendamisel saadud kogemuste vahetamine võib parandada lepinguosaliste tulemusi ja kiirendada ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamist,

VÄLJENDADES täielikku pühendumist kestliku arengu edendamisele kõigis selle mõõtmetes, sealhulgas keskkonnakaitsele ja tulemuslikule koostööle kliimamuutuste vastu võitlemisel, ning 9. mail 1992 Rio de Janeiro vastu võetud ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ja 12. detsembril 2015 Pariisis vastu võetud Pariisi kokkuleppe tulemuslikule rakendamisele, samuti rahvusvaheliselt tunnustatud töö- ja sotsiaalsete standardite tulemuslikule edendamisele ja rakendamisele,

TAGADES sellega seoses, et kedagi ei jäeta kõrvale,

RÕHUTADES suhete ja koostöö süvendamise tähtsust sellistes valdkondades nagu ränne,

KINNITADES soovi tugevdada täielikus kooskõlas piirkondlikul tasandil võetavate meetmetega lepinguosaliste vahelist ühistele väärtustele rajatud vastastikku kasulikku koostööd,

TUNNISTADES tähtsust, mida lepinguosalisel omistavad rahvusvahelist kaubandust reguleerivatele põhimõtetele ja eeskirjadele, mis sisalduvad eelkõige 15. aprillil 1994 Marrakeshis allkirjastatud Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) asutamislepingus, ning vajadusele kohaldada neid põhimõtteid ja eeskirju läbipaistval ning mittediskrimineerival viisil,

MÄRKIDES, et kui lepinguosalisel otsustavad käesoleva lepingu raames sõlmida vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala hõlmavaid erilepinguid, mis tuleb ELi nimel sõlmida vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotisele, on selliste lepingute sätted Iirimaa suhtes siduvad vaid juhul, kui EL ja Iirimaa, võttes arvesse oma varasemaid kahepoolseid suhteid, teatavad samaaegselt Taile, et sellised lepingud on muutunud Iirimaa kui ELi osa suhtes siduvaks, kuna Iirimaa käsitletakse Euroopa Liidu osana kooskõlas Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolliga nr 21 Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes. Ka edaspidised ELi-sisesed meetmed, mida võetakse käesoleva lepingu rakendamiseks vastavalt eespool osutatud V jaotisele, on Iirimaa suhtes siduvad ainult juhul, kui Iirimaa on teatanud oma soovist sellistes meetmetes osaleda või need heaks kiita vastavalt protokollile nr 21. Märkides ühtlasi, et sellised tulevased erilepingud või hilisemad ELi-sisesed meetmed kuuluvad kõnealustele aluslepingutele lisatud, Taani seisukohta käsitleva protokolliga nr 22 kohaldamisalasse,

ON KOKKU LEPPINUD JÄRGMISES:

I JAOTIS

LAAD JA KOHALDAMISALA

ARTIKKEL 1

Üldpõhimõtted

1. Inimõiguste ülddeklaratsioonis ja muudes asjakohastes rahvusvahelistes inimõigusi käsitlevates dokumentides sätestatud demokraatia põhimõtete, inimõiguste ja põhivabaduste ning õigusriigi põhimõtte austamine on aluseks lepinguosaliste sise- ja välispoliitikale ning moodustab käesoleva lepingu olulise osa.
2. Lepinguosalised kinnitavad oma otsust edendada kestlikku arengut kõigis selle mõõtmetes, teha koostööd kliimamuutustest ja üleilmastumisest tulenevate probleemide lahendamisel ning aidata ellu viia kestliku arengu tegevuskava aastani 2030.
3. Lepinguosalised kinnitavad veel kord oma otsust järgida 2005. aastal vastu võetud abi tõhusust käsitlevat Pariisi deklaratsiooni ning lepivad kokku süvendada koostööd, et parandada veelgi arengualaseid tulemusi.

4. Lepinguosalised kinnitavad veel kord, et jäävad kindlaks hea valitsemistava põhimõtetele ja pühenduvad korrupsioonivastasele võitlusele kõigil tasanditel, võttes eelkõige arvesse oma rahvusvahelisi kohustusi.

5. Lepinguosalised lepivad kokku, et käesoleva lepingu raames koostöö tegemisel võetakse arvesse teineteise vajadusi ja suutlikkust.

ARTIKKEL 2

Koostöö eesmärgid

Võttes arvesse oma hästitoimivat partnerlust, lepivad lepinguosalised kokku tulevikku suunatud suhetes, kus rakendatakse paremini struktureeritud ja strateegilisemat lähenemisviisi, järgitakse ühiseid väärtusi ja käsitletakse vastastikust huvi pakkuvaid küsimusi, ning kohustuvad pidama ulatuslikku dialoogi ja edendama edasist koostööd kõigis ühist huvi pakkuvates valdkondades. Lepinguosaliste jõupingutused on suunatud eelkõige järgmisele:

- a) kahe- ja mitmepoolse koostöö edendamine kõikide selliste piirkondlike ja rahvusvaheliste foorumite ja organisatsioonide raames, kes tegelevad käesoleva lepinguga hõlmatud küsimustega;
- b) koostöö sisseseadmine massihävitusrelvade leviku tõkestamise valdkonnas;
- c) dialoogi sisseseadmine rahvusvaheliselt muret tekitavate raskete kuritegude teemal;
- d) koostöö sisseseadmine terrorismi ja rahvusvaheliste kuritegude ennetamise ja nende vastu võitlemise valdkonnas;

- e) lepinguosaliste vahelise kaubanduse ja investeringute kasvu ja arengu eelduste loomine ning selle kasvu ja arengu edendamine vastastikust kasu silmas pidades, tagades samal ajal WTO põhimõtete ja eeskirjade järgimise viisil, mis toetab kestlikku arengut ning edendab kestlikke tarneahelaid ja vastutustundlikke äritavasid;
- f) koostöö sisseseadmine kõikides vastastikust huvi pakkuvates kaubandus- ja investeerimisvaldkondades, et edendada WTO põhimõtete ja eeskirjade rakendamist, hõlbustada kestlikke kaubandus- ja investeringuvoogusid ning hoida ära ja kõrvaldada kaubandus- ja investeerimistõkked viisil, mis on kooskõlas praeguste ja tulevaste ELi-ASEANI piirkondlike algatuste ja kestliku arenguga, aitab neid ellu viia ja täiendab neid;
- g) koostöö sisseseadmine vabaduse, turvalisuse ja õiguse valdkonnas, sealhulgas sellistes küsimustes nagu õigusriigi põhimõte ja õigusala ja kohtukoostöö, isikuandmete kaitse, ränne ning võitlus rahapesu, organiseeritud kuritegevuse ja ebaseaduslike uimastite vastu;
- h) koostöö sisseseadmine kõikides muudes vastastikust huvi pakkuvates valdkondades, eelkõige sellistes valdkondades nagu makromajanduspoliitika ja finantsasutused, arengu planeerimine, hea maksuhaldustava, korruptsioonivastane võitlus, ettevõtja sotsiaalne vastutus, tööstuspoliitika ning mikro-, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad, infoühiskond, teadus, tehnoloogia ja innovatsioon, vähese CO₂ heitega roheline ringmajandus, biomajandus, kliimamuutused, energeetika, transport, teadus- ja arendustegevus, haridus ja koolitus, kultuur, turism, inimõigused, sooline võrdõiguslikkus, keskkond ja loodusvarad, põllumajandus ja maaelu areng, tervishoid, statistika, teadmispõhine ühiskond, toiduohutus, fütosanitaar- ja veterinaarküsimused ning tööhõive ja sotsiaalküsimused;

- i) lepinguosaliste osaluse suurendamine sellistes allpiirkondlikes, piirkondlikes ja kolmepoolsetes koostööprogrammides, milles võib osaleda ka teine lepinguosaline;
- j) lepinguosaliste osaluse ja hea maine edendamine teineteise piirkondades eri vahendite, sealhulgas kultuurivahetuse, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) kasutamise ja hariduse kaudu;
- k) inimestevahelise mõistmise edendamine erinevate valitsusväliste üksuste (mõttekodade, akadeemiliste ringkondade, kodanikuühiskonna ja meedia) vahelise koostöö kaudu seminaride, konverentside, noortealgatuste, küberruumis toimuvate ettevõtmiste, koolituste, vahetuse ja muu tegevuse vormis.

ARTIKKEL 3

Massihävitusrelvad

1. Lepinguosalisel on seisukohal, et massihävitusrelvade ja nende kandevahendite levik nii riiklikul kui mitteriiklikul tasandil on üks kõige tõsisemaid ohte rahvusvahelisele stabiilsusele ja julgeolekule. Lepinguosalisel lepivad kokku, et teevad koostööd ning aitavad tõkestada massihävitusrelvade ja nende kandevahendite levikut, tagades desarmeerimist ja massihävitusrelvade leviku tõkestamist käsitlevatest rahvusvahelistest lepingutest ja kokkulepetest tulenevate kohustuste ning muude ÜRO raames võetud asjakohaste rahvusvaheliste kohustuste, sealhulgas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide täieliku täitmise ja rakendamise riiklikul tasandil. Lepinguosalisel lepivad kokku, et see säte on käesoleva lepingu oluline osa.

2. Peale selle lepivad lepinguosalised kokku, et teevad koostööd ja aitavad kaasa massihävitusrelvade ja nende kandevahendite leviku tõkestamisele ning desarmeerimist käsitlevate rahvusvaheliste dokumentide rakendamisele järgmiselt:

- a) astuvad samme kõikide muude asjakohaste rahvusvaheliste dokumentidega ühinemiseks ja nende täies ulatuses rakendamiseks;
- b) tõhustavad kooskõlas oma rahvusvaheliste kohustustega riiklikku ekspordikontrollisüsteemi massihävitusrelvadega seotud kaupade ekspordi ja transiidi kontrollimiseks, sealhulgas vajaduse korral massihävitusrelvadega seotud kahese kasutusega tehnoloogiate lõppkasutuse jälgimiseks, ning kehtestavad tõhusad õiguslikud või halduslikud täitemeetmed, sealhulgas ekspordikontrolli eeskirjade rikkumisega seotud tõhusad karistused ja ennetusmeetmed, eelkõige koostöö ja suutlikkuse suurendamise kaudu;
- c) edendavad 1. juulil 1968 Londonis, Moskvas ja Washington D.C.-s allkirjastatud tuumarelva leviku tõkestamise lepingu täielikku ja tulemuslikku rakendamist, võttes arvesse, et tegemist on massihävitusrelvade leviku tõkestamist ja desarmeerimist käsitleva ülemaailmse korra nurgakiviga ning olulise elemendiga tuumaenergia rahuotstarbelise kasutamise arendamises, samuti edendavad 10. aprillil 1972 Londonis, Moskvas ja Washington D.C.-s allkirjastatud bakterioloogiliste (bioloogiliste) ja toksiliste relvade väljatöötamise, tootmise ja ladustamise keelustamise ning nende hävitamise konventsiooni (bioloogiliste ja toksiinrelvade konventsiooni) ning 13. jaanuaril 1993 Pariisis ja New Yorgis allkirjastatud keemiarelvade keelustamise konventsiooni täielikku ja tulemuslikku rakendamist.

3. Lepinguosalised lepivad kokku, et seavad sisse korrapärase dialoogi eespool nimetatud tegevuse toetamiseks ja kooskõlastamiseks. Sellist dialoogi võidakse pidada piirkondlikul tasandil.

ARTIKKEL 4

Väike- ja kergrelvad ning muud tavarelvad

1. Lepinguosalised tunnistavad, et väike- ja kergrelvade, sealhulgas nende laskemoona ebaseaduslik tootmine, üleandmine ja ringluskasutamine, nagu ka nende ülemäärane varumine, ebapiisav varude haldamine ja turvamine ning kontrollimatu levik, millel on mitmesugused humanitaar- ja sotsiaal-majanduslikud tagajärjed, kujutavad endast endiselt tõsist ohtu rahule ja rahvusvahelisele julgeolekule ning kestlikule arengule üksikisiku, kohalikul, riigi, piirkonna ja rahvusvahelisel tasandil.

2. Lepinguosalised nõustuvad järgima ja täielikult täitma oma vastavaid kohustusi, et võidelda väike- ja kergrelvade ning nende laskemoonaga ebaseadusliku kauplemise vastu kooskõlas kehtivate rahvusvaheliste lepingute ja ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidega, samuti oma kohustusi, mis tulenevad muudest kõnealuses valdkonnas kohaldatavatest rahvusvahelistest dokumentidest, näiteks väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse kõigi aspektide ennetamist, tõkestamist ja likvideerimist käsitlevast ÜRO tegevuskavast, mille ÜRO Peaassamblee võttis vastu 20. juulil 2001.

3. Lepinguosalised tunnistavad siseriiklike kontrollisüsteemide tähtsust tavarelvade üleandmisel kooskõlas oma rahvusvaheliste kohustustega ning peavad tähtsaks ÜRO Peaassamblee 2. aprilli 2013. aasta resolutsiooniga nr 67/234B vastu võetud relvakaubanduslepingu eesmärki ja otstarvet. Lepinguosalised tunnistavad, et on oluline teha sellist kontrolli vastutustundlikul viisil, kuna see aitab tagada rahvusvahelist ja piirkondlikku rahu, julgeolekut ja stabiilsust, vähendada inimkannatusi ning ennetada tavarelvade kõrvalesuunamist. Lepinguosalised lepivad kokku dialoogi ja koostöö tugevdamises ekspordikontrolli valdkonnas.

4. Lepinguosalised lepivad kokku, et tõhustavad oma koostööd ning püüavad saavutada kooskõla, vastastikust täiendavust ja koostoimet, tehes jõupingutusi väike- ja kergrelvade ning nende laskemoonaga ebaseadusliku kauplemise ennetamise ja likvideerimise, tavarelvade veo ning tavarelvade riiklike impordi- ja ekspordikontrollisüsteemide valdkonnas.

ARTIKKEL 5

Rahvusvaheliselt muret tekitavad rasked kuriteod

Lepinguosalised kinnitavad veel kord, et rahvusvahelisele üldsusele muret tekitavad raskeimad kuriteod ei tohiks jääda karistuseta ning et tuleks tagada nende eest süüdistuse esitamine, võttes meetmeid vastavalt vajadusele kas riiklikul või rahvusvahelisel tasandil ja tõhustades rahvusvahelist koostööd kooskõlas siseriiklike õigusnormidega.

ARTIKKEL 6

Koostöö terrorismi ennetamise ja selle vastu võitlemise valdkonnas

1. Lepinguosalised kinnitavad veel kord, et on oluline võidelda terrorismi vastu, järgides igati õigusriigi põhimõtet, rahvusvahelist õigust, eelkõige 26. juunil 1945 San Franciscos allkirjastatud ÜRO põhikirja ja asjakohaseid ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioone, inimõigustealast õigust ja rahvusvahelist humanitaarõigust. Selles raamistikus ning võttes arvesse ÜRO ülemaailmset terrorismivastase võitluse strateegiat, mis sisaldub ÜRO Peaassamblee 8. septembri 2006. aasta resolutsioonis nr 60/288, ning ELi ja ASEANi 28. jaanuari 2003. aasta ühisdeklaratsiooni koostöö kohta terrorismivastases võitluses, lepivad lepinguosalised kokku koostöös mis tahes vormis terrorismi ennetamise ja tõkestamise valdkonnas.

2. Lepinguosalised teevad koostööd eelkõige:

- a) ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide 1267 (1999), 1373 (2001), 1822 (2008), 2242 (2015), 2396 (2017) ja 2462 (2019) ning teiste asjakohaste ÜRO resolutsioonide ning rahvusvaheliste konventsioonide ja dokumentide täieliku rakendamise raames;
- b) vahetades teavet terroristide, terroristide rühmituste ja nende tugivõrgustike kohta kooskõlas rahvusvahelise õiguse ja siseriiklike õigusnormidega;

- c) jagades terrorismi vastu võitlemise vahendeid, sealhulgas varustust, ja meetodeid, sealhulgas tehnilises ja koolitusvaldkonnas, ning vahetades kogemusi terrorismi ennetamise ja värbamise valdkonnas;
- d) töötades selle nimel, et süvendada rahvusvahelist konsensust terrorismi ja selle rahastamise vastu võitlemise ja infotehnoloogia terroristlikel eesmärkidel kuritarvitamise küsimuses ning leppida kokku rahvusvahelise terrorismivastase võitluse laiaulatuslikus konventsioonis, et täiendada ÜRO olemasolevaid ja muid kohaldatavaid rahvusvahelisi terrorismivastaseid dokumente;
- e) vahetades parimaid tavasid inimõiguste kaitse kohta terrorismivastases võitluses.

II JAOTIS

KAHEPOOLNE, PIIRKONDLIK JA RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

ARTIKKEL 7

Koostöö piirkondlikes ja rahvusvahelistes organisatsioonides

1. Lepinguosalised teevad koostööd ja vahetavad arvamusi piirkondlike ja rahvusvaheliste foorumite ja organisatsioonide, eelkõige ÜRO ning ÜRO allasutuste ja organisatsioonide raames, mille hulka kuuluvad Rahvusvaheline Tööorganisatsioon (ILO), ASEANi ja ELi dialoog (eeskätt ASEANi ja ELi strateegilise partnerluse raames), ASEANi piirkondlik foorum ja Aasia-Euroopa kohtumine (ASEM).
2. Lepinguosalised teevad koostööd ja vahetavad arvamusi majandus- ja muudes seonduvates küsimustes piirkondlike ja rahvusvaheliste foorumite ja organisatsioonide, sealhulgas ASEMi, ÜRO Kaubandus- ja Arengukonverentsi (UNCTAD) ja WTO ning Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni (WIPO) raames.

ARTIKKEL 8

Kahepoolne ja piirkondlik koostöö

1. Lepinguosalised lepivad kokku, et võtavad igas valdkonnas, kus toimub käesoleva lepingu kohane dialoog ja koostöö, seonduvaid meetmeid kas kahepoolisel või piirkondlikul tasandil või mõlemal korraga, tõstes seejuures nõuetekohaselt esile kahepoolse koostöö küsimusi. Sobivat raamistikku valides püüavad lepinguosalised maksimeerida kõikide huvitatud isikute osalust ja neile avaldatavat mõju, kasutades seejuures parimal võimalikul viisil olemasolevaid ressursse, võttes arvesse poliitilist ja institutsioonilist teostatavust ning kindlustades kooskõla ELi ja ASEANi liikmesriikide muude ettevõtmistega.

2. Lepinguosalised võivad vajaduse korral otsustada laiendada rahalist toetust koostööle käesoleva lepinguga hõlmatud või seotud valdkondades kooskõlas oma finantsmenetluste ja vahenditega. Selline koostöö võib eelkõige hõlmata koolituste, õpitubade ja seminaride korraldamist, ekspertide vahetamist, uuringuid ja muud lepinguosaliste vahel kokku lepitud tegevust.

III JAOTIS

KOOSTÖÖ KAUBANDUS- JA INVESTEERIMISKÜSIMUSTES

ARTIKKEL 9

Üldpõhimõtted

1. Lepinguosalised peavad dialoogi kahe- ja mitmepoolse kaubavahetuse ja kaubandusega seotud küsimustes, et tugevdada kahepoolseid kaubandussidemeid ja arendada mitmepoolset kaubandussüsteemi viisil, mis toetab kestliku arengu eesmärki.
2. Lepinguosalised kohustuvad mõlemapoolset kasu silmas pidades maksimaalselt soodustama vastastikuse kaubavahetuse arengut ja mitmekesistamist kooskõlas WTO põhimõtete ja eeskirjadega. Lepinguosalised kohustuvad parandama turulepääsu tingimusi, rakendades meetmeid läbipaistvuse suurendamiseks, võttes seejuures arvesse tööd, mida on teinud selles valdkonnas rahvusvahelised organisatsioonid.
3. Lepinguosalised teavitavad teineteist arengust kaubanduspoliitikas ja kaubandusega seotud poliitikavaldkondades või muudes seonduvates küsimustes, nagu põllumajanduspoliitika, toiduohutus, mittetariifsed meetmed, tarbijakaitsepoliitika ja keskkonnapoliitika, sealhulgas jäätmekäitlus.

4. Lepinguosalised soodustavad dialoogi ja koostööd, et arendada kaubandus- ja investeerimissuhteid, sealhulgas kaubandusprobleemide lahendamist käesoleva lepingu artiklites 10–19 osutatud valdkondades.

ARTIKKEL 10

Sanitaar- ja fütosanitaarküsimused

1. Lepinguosalised teevad koostööd toiduohutuse valdkonnas ning sanitaar- ja fütosanitaarküsimustes, et kaitsta inimeste, loomade ja taimede elu ja tervist lepinguosaliste territooriumil.
2. Lepinguosalised peavad aru ja vahetavad teavet oma meetmete kohta, mis on kindlaks määratud 1. jaanuaril 1995 WTO loomisel jõustunud WTO sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete rakendamise lepingus, 6. detsembril 1951 Roomas allkirjastatud rahvusvahelises taimekaitsekonventsioonis, Maailma Loomatervise Organisatsioonis ja *codex alimentarius*'e komisjonis.
3. Lepinguosalised lepivad kokku, et teevad koostööd suutlikkuse suurendamiseks sanitaar- ja fütosanitaarküsimustes. Suutlikkuse suurendamisel võetakse arvesse kummagi lepinguosalise vajadusi, et aidata neil järgida teineteise õigusraamistikku.

4. Lepinguosalised alustavad emma-kumma lepinguosalise taotlusel õigeaegset dialoogi sanitaar- ja füto-sanitaarküsimustes, et arutada nende küsimustega seotud probleeme ja muid seonduvaid kiireloomulisi küsimusi.
5. Lepinguosalised määravad kontaktpunktid teabevahetuseks käesoleva artikli kohastes küsimustes.
6. Lepinguosalised omistavad sellele koostööle suurt tähtsust.

ARTIKKEL 11

Kestlikud toidusüsteemid

1. Lepinguosalised teevad koostööd, et edendada üleilmset üleminekut kestlikele toidusüsteemidele.
2. Lepinguosalised arendavad dialoogi, suutlikkuse suurendamist ja tihedat koostööd vastastikust huvi pakkuvates küsimustes, et edendada kestlike toidusüsteeme kooskõlas ÜRO kestliku arengu eesmärkidega. Need küsimused hõlmavad muu hulgas järgmist:
  - a) toidusüsteemidega keskkonnale ja kliimale avaldatava mõju vähendamine;
  - b) kestlik põllumajandus ja kestlikud toidusüsteemid kõikides toiduahela etappides, sealhulgas agroökoloogia, mahetootmine, pestitsiidide kasutamise ja pestitsiididega seotud riskide vähendamine, loomade heaolu ja antimikroobikumiresistentsus;

- c) toidukao ja toidujäätmete vähendamine kogu toiduahelas;
  - d) võitlus toidupettuse vastu.
3. Lepinguosalised määravad kontaktpunktid teabevahetuseks käesoleva artikli kohastes küsimustes.
  4. Lepinguosalised omistavad sellele koostööle suurt tähtsust.

ARTIKKEL 12

Tehnilised kaubandustõkked

1. Lepinguosalised edendavad rahvusvaheliste standardite ja rahvusvaheliste akrediteerimissüsteemide kasutamist ning vahetavad teavet standardite, tehniliste normide ja vastavushindamise menetluste kohta, sealhulgas 1. jaanuaril 1995 WTO loomisel jõustunud WTO tehniliste kaubandustõkete lepingu raames.
2. Lepinguosalised tugevdavad koostööd standardite, tehniliste normide ja vastavushindamise menetluste valdkonnas, sealhulgas suurendavad tehnilist suutlikkust ja koostööd, et järgida tehniliste kaubandustõkete lepingu meetmeid.

3. Lepinguosalised määravad kontaktpunkti käesoleva artikli kohase teabevahetuse ja koostöö koordineerimiseks ning lepinguosaliste vahelise regulatiivse koostöö hõlbustamiseks.

ARTIKKEL 13

Tollikoostöö ja kaubanduse lihtsustamine

1. Lepinguosalised jagavad kogemusi ja uurivad võimalusi lihtsustada impordi-, ekspordi- ja muid tollimenetlusi, suurendada kaubanduseeskirjade läbipaistvust ja arendada tollikoostööd, sealhulgas tõhusaid vastastikuse haldusabi mehhanisme. Lepinguosalised teevad koostööd, et hõlbustada 22. veebruaril 2017 jõustunud WTO kaubanduse lihtsustamise lepingu rakendamist. Lepinguosalised pööravad erilist tähelepanu rahvusvahelise kaubanduse, sealhulgas transporditeenuste turvalisuse suurendamisele, samuti tasakaalu saavutamisele kaubavahetuse lihtsustamise, tõhusate kontrollide ning tolliga seotud pettuste ja eeskirjade eiramise vastase võitluse vahel.

2. Ilma et see piiraks muid käesolevas lepingus sätestatud koostöövorme, kinnitavad lepinguosalised oma huvi kaaluda tulevikus tollikoostööd, sealhulgas vastastikust abi käsitleva protokolliga sõlmimist käesolevas lepingus sätestatud institutsioonilises raamistikus.

ARTIKKEL 14

Dumpinguvastased meetmed

1. Lepinguosalisel kinnitavad veel kord oma õigusi ja kohustusi, mis tulenevad 1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe (GATT) VI artiklist ja selle artikli rakendamist käsitlevast WTO lepingust, eriti selle artiklist 15.
2. Lepinguosalisel omistavad dumpinguvastaste meetmete valdkonnas tehtavale koostööle suurt tähtsust.

ARTIKKEL 15

Investeeringud

Lepinguosalisel soodustavad suuremat investeeringute voogu, luues vastastikuste investeeringute jaoks atraktiivse ja soodsa keskkonna, pidades järjekindlalt dialoogi eesmärgiga parandada teineteisemõistmist ja koostööd investeerimisküsimustes, uurides investeeringuvoogude hõlbustamiseks haldusmehhanisme ning edendades investorite jaoks läbipaistvust, avatust ja diskrimineerimisest hoidumist kooskõlas oma õigusnormidega.

ARTIKKEL 16

Konkurentsipoliitika

1. Lepinguosalised edendavad konkurentsieeskirjade tulemuslikku kehtestamist ja kohaldamist ning teabe levitamist, et suurendada teineteise turgudel tegutsevate ettevõtjate jaoks läbipaistvust ja õiguskindlust, kooskõlas oma õigusnormidega.
2. Lepinguosalisel püüavad teha koostööd ühiselt kokku lepitud valdkondades, et parandada teineteise konkurentsioiguse ja -poliitika mõistmist.

ARTIKKEL 17

Teenused

Lepinguosalisel alustavad järjekindlat dialoogi, mille eesmärk on eelkõige vahetada teavet teineteise regulatiivse keskkonna kohta, hõlbustada juurdepääsu teineteise turgudele, parandada kapitali ja tehnoloogia kättesaadavust ning edendada teenuskaubandust mõlema piirkonna vahel ja kolmandate riikide turgudel.

ARTIKKEL 18

Intellektuaalomandi õigused

1. Lepinguosalised vahetavad teavet ja kogemusi sellistes küsimustes nagu intellektuaalomandi õigustega seotud tavad, nende õiguste edendamine, levitamine, kooskõlastamine, haldamine, kaitse ja tulemuslik kohaldamine, rikkumise vältimine ning võitlus võltsimise ja piraatluse vastu, eelkõige tollikoostöö ja muude sobivate koostöövormide kaudu ning tugevdades nende õiguste kaitset ühiselt kokku lepitud viisil. Lepinguosalised teevad kooskõlas oma õigusnormidega ja vastavalt asjakohastele rahvusvahelistele lepingutele, mille osalised nad on, koostööd eeskätt intellektuaalomandi õiguste kaitse tagamise ning patentide, geograafiliste tähiste, kaubamärkide, autoriõiguste ja tööstusdisainilahenduste ning taimesortide kaitse valdkonnas.
2. Lepinguosalised annavad teineteisele intellektuaalomandi õiguste valdkonnas tehnilist abi ning aitavad teineteisel Euroopa kogemustele tuginedes tugevdada intellektuaalomandi kaitset, rakendamist ja ärilist kasutamist ning edendada sellekohase teabe levitamist.
3. Lepinguosalised tunnistavad 14. novembril 2001 Dohas vastu võetud intellektuaalomandi õiguste kaubanduspektide lepingut ja rahvatervist käsitleva Doha deklaratsiooni tähtsust ning kinnitavad veel kord oma otsust seda deklaratsiooni järgida. Lepinguosalised järgivad ja aitavad rakendada WTO peanõukogu 30. augusti 2003. aasta otsust intellektuaalomandi õiguste kaubanduspektide lepingut ja rahvatervist käsitleva Doha deklaratsiooni punkti 6 kohta ning Genfis 6. detsembril 2005 vastu võetud protokoll, millega muudetakse intellektuaalomandi õiguste kaubanduspektide lepingut.

ARTIKKEL 19

Digikaubandus

1. Lepinguosalised vahetavad kooskõlas oma asjakohaste õigusnormidega regulatiivsete küsimuste kohta digikaubanduse valdkonnas teavet, mis käsitleb järgmist:

- a) koostalitlusvõimeliste elektrooniliste usaldus- ja autentimisteenuste tunnustamine ja hõlbustamine;
- b) otseturundustedaannete kohtlemine;
- c) tarbijakaitse ning
- d) muud digikaubanduse arengu seisukohast olulised küsimused.

2. Tunnistades, et digikaubandus on laadilt üleilmne, kinnitavad lepinguosalised, et digikaubanduse arengu edendamiseks on tähtis osaleda mitmepoolsetel foorumitel.

IV JAOTIS

KOOSTÖÖ VABADUSE, TURVALISUSE JA ÕIGUSE VALDKONNAS

ARTIKKEL 20

Õigusriigi põhimõte

1. Käesoleva jaotise kohase koostöö tegemisel omistavad lepinguosalisel eriliselt tähtsust õigusriigi põhimõtte edendamisele ja selle tagamisele, et kõikidel inimestel on võrdne juurdepääs õigusemõistmisele. Lepinguosalisel teevad vastastikust kasu silmas pidades igakülgset koostööd õiguskaitse ja õigusemõistmise valdkonnas tegutsevate asutuste tulemusliku tegevuse tagamiseks.
2. Lepinguosaliste vaheline koostöö hõlmab ka õigussüsteeme ja õigusakte käsitleva teabe vastastikust vahetamist.

ARTIKKEL 21

Sooline võrdõiguslikkus ning naiste ja tüdrukute võimestamine

1. Lepinguosalisel tunnistavad vajadust tagada sooline võrdõiguslikkus ning võimendada kõiki naisi ja tüdrukuid kui omaette eesmärki ning nendivad, et see aitab edendada demokraatiat, kestlikku ja kaasavat arengut ning rahu ja julgeolekut.

2. Lepinguosalised teevad koostööd, et parandada soolist võrdõiguslikkust, võimaldada naistel ja tüdrukutel kasutada täiel määral kõiki inimõigusi, naisi ja tüdrukeid võimestada ning tagada soolise perspektiivi lõimimine käesoleva lepingu rakendamisel.

3. Lepinguosalised vahetavad häid tavasid ning uurivad täiendavaid koostöövõimalusi ja võimalikku koostoimet oma soolise võrdõiguslikkuse poliitika ja programmide vahel kooskõlas rahvusvaheliste standarditega ja lepinguosaliste suhtes kohaldatavate kohustustega, mis on sätestatud näiteks ÜRO Peaassamblee poolt 18. detsembril 1979 vastu võetud konventsioonis naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta, 15. septembril 1995 Pekingis neljandal naiste maailmakonverentsil vastu võetud Pekingi deklaratsioonis ja tegevusprogrammis, rahvastiku ja arengu rahvusvahelise konverentsi tegevusprogrammis ja selle läbivaatamise konverentside dokumentides, kestliku arengu tegevuskavas aastani 2030 ning ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonis 1325 (2000) ning hilisemates resolutsioonides naiste, rahu ja julgeoleku kohta.

ARTIKKEL 22

Isikuandmete ja privaatsuse kaitse

1. Lepinguosalised lepivad kokku, et teevad koostööd, tagamaks kõrgetasemelise isikuandmete ja privaatsuse kaitse kooskõlas oma kohustustega, mis tulenevad rahvusvahelisest inimõigustealasest õigusest ja muudest selles valdkonnas kohaldatavatest rahvusvahelistest juriidilistest dokumentidest, töötades selle nimel, et hõlbustada omavahelist isikuandmete liikumist, mis on väga oluline selleks, et arendada edasi kaubavahetust ja õiguskaitsealast koostööd kooskõlas oma õigusnormidega.

2. Isikuandmete ja privaatsuse kaitse valdkonnas tehtav koostöö hõlmab muu hulgas tehnilist ja õigusabi teabe ja parimate tavade vahetamise, koolituse ja eksperditeadmiste jagamise vormis ning lepinguosaliste järelevalveasutuste vahelise õiguskaitsealase koostöö edendamist, sealhulgas mitmepoolsetel foorumitel.

ARTIKKEL 23

Õiguslane ja kohtukoostöö

1. Lepinguosalised tõhustavad koostööd, mida nad juba teevad vastastikuse õigusabi ja väljaandmise valdkonnas enda suhtes siduvate asjakohaste rahvusvaheliste lepingute alusel. Vajaduse korral lepinguosalised tugevdavad olemasolevaid mehhanisme ja kaaluvad uute mehhanismide väljatöötamist, et hõlbustada selles valdkonnas rahvusvahelist koostööd, eelkõige suheldes tihedamalt muude asjakohaste õiguslane koostöö võrgustikega.
2. Lepinguosalised püüavad edendada õiguslane koostööd tsiviil- ja kaubandusajades, eelkõige selleks, et täita oma kohustusi, mis tulenevad tsiviilasjades tehtavat õiguslane koostööd käsitlevatest mitmepoolsetest konventsioonidest, sealhulgas Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi konventsioonidest.
3. Lepinguosalised teevad koostööd, et rahvusvahelise õiguslane koostöö eesmärgil edendada asjakohaste kohtudokumentide turvalist ja tõhusat edastamist ning tõendite kogumist ja kohtuistungite pidamist videokonverentsi teel, samuti isikuandmete kaitset.

ARTIKKEL 24

Konsulaarkaitse

Lepinguosalised lepivad kokku, et vahetavad korrapäraselt teavet eesmärgiga veelgi hõlbustada konsulaarkaitse pakkumist ja kooskõlastada jõupingutusi konsulaarabi valdkonnas, eriti kriisi ajal.

ARTIKKEL 25

Rändealane koostöö

1. Lepinguosalised kinnitavad veel kord, kui oluline on igakülgne dialoog kõigis rändega seotud küsimustes, mille hulka kuuluvad seaduslik ränne vastavalt ELi ja liikmesriikide pädevusele, ebaseadusliku rände voogude haldamine, ebaseadusliku rände algpõhjused, rahvusvaheline kaitse ning ebaseadusliku rände, inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubanduse ennetamine ja nende vastu võitlemine.
2. Lepinguosalised teevad koostööd mõlemale poolele vastuvõetavatel alustel ja rakendades terviklikku lähenemisviisi kooskõlas oma rahvusvaheliste kohustustega ja kehtivate siseriiklike õigusaktidega. Koostöös keskendutakse muu hulgas järgmisele:
  - a) ebaseadusliku rände algpõhjustega tegelemine;

- b) õigusnormide ja tavade väljatöötamine, et pakkuda abivajajatele kooskõlas rahvusvahelise õigusega rahvusvahelist kaitset, tagades samal ajal tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse, humaansuse, rahvusvahelise solidaarsuse ja koostöö ning koormuse ja vastutuse jagamise põhimõtte austamise;
- c) riiki lubamise eeskirjad, samuti riiki lubatud isikute õigused ja seisund vastavalt nendele eeskirjadele, seaduslikult riigis viibivate mittekodanike õiglane kohtlemine, haridus ja koolitus ning rassismi ja ksenofoobiaavastased meetmed;
- d) tulemusliku ja ennetava poliitika kehtestamine ebaseadusliku rände, rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubanduse vastase võitluse valdkonnas, sealhulgas küsimuses, kuidas võidelda inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise võrgustikega, lõhkuda inimkaubandusega tegelevad kuritegelikud võrgustikud ja kaitsta inimkaubanduse ohvreid, kooskõlas rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise ÜRO konventsiooniga, mis on vastu võetud ÜRO Peaassamblee 15. novembri 2000. aasta resolutsiooniga nr 55/25, ja selle protokollidega, mis on lepinguosaliste jaoks jõustunud;
- e) riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasisaatmine (eelistatavalt vabatahtlik) ohutul, inimlikul ja inimväärikal moel, sealhulgas nende vabatahtliku ja püsiva tagasipöördumise soodustamine ning selliste isikute tagasivõtmine vastavalt lõikele 3;
- f) vastastikust huvi pakkuvad küsimused viisade ja reisidokumentide turvalisuse valdkonnas;

g) vastastikust huvi pakkuvad küsimused piirihalduse valdkonnas.

3. Ebaseadusliku rände ennetamiseks ja kontrollimiseks tehtava koostöö raames ning ilma et see mõjutaks vajadust kaitsta inimkaubanduse ohvreid, lepivad lepinguosalisel lisaks kokku järgmises:

- a) Tai võtab asjaomase liikmesriigi nõudmise korral täiendavate formaalsusteta ja põhjendamatu viivitusega tagasi kõik oma kodanikud, kes ei vasta või enam ei vasta kehtivatele liikmesriigi territooriumile sisenemise, seal viibimise või seal elamise tingimustele;
- b) kõik liikmesriigid võtavad Tai nõudmise korral täiendavate formaalsusteta ja põhjendamatu viivitusega tagasi kõik oma kodanikud, kes ei vasta või enam ei vasta kehtivatele Tai territooriumile sisenemise, seal viibimise või seal elamise tingimustele;
- c) liikmesriigid ja Tai annavad selleks reisidokumendid. Kui dokumenti või muud tõendit isiku kodakondsuse kohta ei esitata, teevad asjaomase liikmesriigi või Tai pädevad diplomaatilised ja konsulaaresindused Tai või asjaomase liikmesriigi taotlusel igakülgsel koostööd, et teha viivitamata kindlaks isiku kodakondsus.

4. Lepinguosalised lepivad kokku, et algatavad rändeküsimustes peetavate konsultatsioonide raames tagasivõtmise teemalise dialoogi, mis emma-kumma lepinguosalise taotluse korral võib, kui olukord seda võimaldab, kaasa tuua tagasivõttulepingu sõlmimise, sealhulgas Euroopa Liidu reisidokumendi kasutamise¹. Lepinguosalised võivad kaaluda ka isikute liikumise hõlbustamise teemalise dialoogi algatamist, mis emma-kumma lepinguosalise taotluse korral võib, kui olukord seda võimaldab, kaasa tuua liikmesriikide ja Tai kodanike jaoks viisalihtsustuslepingu sõlmimise.

ARTIKKEL 26

Humanitaarkoostöö

Lepinguosalised püüavad jätkata koostööd kõigis humanitaarvaldkonna küsimustes, sealhulgas koostööd, mis on seotud ümberasustatud isikutega ja lepinguosaliste territooriumil selliste isikutega tegelevate ametnike suutlikkuse suurendamise toetamisega. Lepinguosalised teevad koostööd mõlemale lepinguosalisele vastuvõetavatel alustel ja juhtumipõhiselt kooskõlas lepinguosaliste suhtes kohaldatavate rahvusvaheliste standarditega ning inimlikkuses, erapooletuses, sõltumatuses ja neutraalsuses seisnevate humanitaarpõhimõtetega. Jõupingutuste tegemisel tuleb ka edaspidi arvesse võtta terviklikku pilti ja mõista ümberasustamise algpõhjusti ning otsida püsivaid lahendusi. Lepinguosalised kohustuvad tugevdama humanitaar- ja arenguvaldkonna lõimimist.

---

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/1953.

ARTIKKEL 27

Võitlus organiseeritud kuritegevuse ja korrupsiooni vastu

Lepinguosalised lepivad kokku, et teevad koostööd võitluses rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse, majandus- ja finantskuritegevuse, raske kuritegevuse¹ ja korrupsiooni ning laste seksuaalse väärkohtlemise vastu. Sellise koostöö eesmärk on eelkõige rakendada ja edendada asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid ja juriidilisi dokumente, millega lepinguosalisel on ühinenud, nagu rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise ÜRO konventsioon ja seda täiendavad protokollid ning ÜRO Peaassamblee 31. oktoobri 2003. aasta resolutsiooniga nr 58/4 vastu võetud ÜRO korrupsioonivastane konventsioon.

ARTIKKEL 28

Koostöö rahapesu ja terrorismi rahastamise ennetamise ja nende vastu võitlemise valdkonnas

1. Lepinguosalised lepivad kokku vajaduses teha kooskõlas oma õigusnormidega jõupingutusi ja koostööd, et tulemuslikult ära hoida oma finantsüsteemide kuritarvitamine rahapesu ja terrorismi rahastamise otstarbel ning selle vastu võidelda.

---

¹ Nagu see on määratletud rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise ÜRO konventsiooni artiklis 2b.

2. Lepinguosalised lepivad kokku, et töötavad välja ja rakendavad õigusnorme, et võidelda rahapesu ja terrorismi rahastamise vastu kooskõlas standarditega, mille on välja töötanud selles valdkonnas tegutsevad rahvusvahelised organid, näiteks rahapesuvastane töökond. Lõikes 1 osutatud koostöö eesmärk on ka edendada asjakohase teabe vahetamist kooskõlas siseriiklike õigusnormidega.

ARTIKKEL 29

Koostöö uimastipoliitika valdkonnas

1. Lepinguosalised teevad kooskõlas oma õigusnormidega koostööd, et tagada pädevate asutuste, sealhulgas tervishoiu-, õigus- ja siseküsimuste sektori ning muude asjakohaste sektorite asutuste tõhusa koostöö ja tegevuse kooskõlastamise kaudu laiahaardeline, tõenditel põhinev, tasakaalustatud ja terviklik lähenemisviis eesmärgiga vähendada ebaseaduslike uimastite pakkumist ja nõudlust ja nendega kaubitsemist, samuti nende mõju uimastitarbijatele ja ühiskonnale laiemalt, ning kehtestada tulemuslikum narkomaania ennetamise poliitika ja ära hoida narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja uute psühhoaktiivsete ainete ebaseaduslikuks valmistamiseks kasutatavate lähteainete, sealhulgas nn disainernarkootikumide lähteainete kõrvaesuunamine.
2. Lepinguosalised lepivad kokku nende eesmärkide saavutamiseks tehtava koostöö vahendites. Meetmed tuginevad ühiselt kokku lepitud põhimõtetele, mis on sätestatud ÜRO uimastikontrolli konventsioonides, ja lepinguosaliste kõigile rahvusvahelistele uimastikontrollikohustustele.

3. Lepinguosaliste koostöö hõlmab muu hulgas tehnilist ja haldusabi, töötajate koolitamist, uimastitega seotud teadusuuringuid, teabe ja kogemuste vahetamist infotehnoloogia kasutamise kohta uimastikontrolli valdkonnas ja uuenduslike lähenemisviiside rakendamise kohta uimastipoliitikas, kohtu- ja õiguskaitsekoostööd ning narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja uute psühhoaktiivsete ainete ebaseaduslikuks valmistamiseks kasutatavate lähteainete, sealhulgas nn disainernarkootikumide lähteainete kõrvaesuunamise ärahoidmist. Lepinguosalised võivad leppida kokku koostöös muudes valdkondades, nagu parimate tavade või teabe vahetamine uimastisõltuvusega seotud ennetustegevuse, ravi, rehabilitatsiooni, kahju vähendamise ja seire või uimastisõltuvuse asendusravis kasutatavate ravimite kohta, ning lisameetmetes, millega edendada koostööd uimastite lähteainete kontrolli, kriminalistika, uimastitega seotud finantsuurimiste ja alternatiivide väljatöötamise valdkonnas.

V JAOTIS

KOOSTÖÖ MUUDES VALDKONDADES

ARTIKKEL 30

Inimõigused

1. Lepinguosalised lepivad kokku, et teevad koostööd inimõiguste edendamisel ja kaitsmisel, lähtudes vastastikuse nõusoleku ja austuse põhimõttest. Lepinguosalised edendavad korrapärasest sisukat ja ulatuslikku inimõigustealast dialoogi.

2. Koostöö võib hõlmata muu hulgas järgmist:
  - a) suutlikkuse suurendamine lepinguosaliste suhtes kohaldatavate rahvusvaheliste inimõigusi käsitlevate dokumentide rakendamise ja inimõigustega seotud tegevuskavade rakendamise tõhustamise vallas;
  - b) inimõigustealase dialoogi ning kontaktide ja teabe vahetamise edendamine;
  - c) lepinguosaliste vahelise edasiviiva koostöö tugevdamine inimõigustega tegelevate ÜRO organite raames.

3. Lepinguosalisel teevad koostööd demokraatia põhimõtete, õigusriigi põhimõtte ja hea valitsemistava tugevdamise valdkonnas. Selline koostöö võib hõlmata järgmist:
  - a) inimõiguste, õigusriigi põhimõtte ja hea valitsemistavaga seotud küsimustega tegelevate riiklike ja piirkondlike asutuste vahelise koostöö tugevdamine;
  - b) koostöö ja kooskõlastamine, et tugevdada demokraatia põhimõtteid, inimõigusi ja õigusriigi põhimõtet, sealhulgas edendada võrdsust seaduse ees, inimeste juurdepääsu tõhusale tasuta õigusalisele ja õigust õiglasele kohtumenetlusele, nõuetekohaseid menetlusi ja õiguskaitse kättesaadavust, kooskõlas lepinguosaliste kohustustega, mis tulenevad rahvusvahelisest inimõigustealasest õigusest.

ARTIKKEL 31

Koostöö finantsasutuste vahel

Lepinguosalised lepivad kokku, et edendavad vastavalt oma vajadustele ja kooskõlas oma programmide ja õigusaktidega finantsasutuste vahelist koostööd.

ARTIKKEL 32

Makromajanduspoliitika alane dialoog

Lepinguosalised lepivad kokku, et tugevdavad oma ametiasutuste vahelist dialoogi ja teevad koostööd, et vahetada kogemusi makromajanduspoliitika, eelkõige majandusintegratsiooni valdkonnas.

ARTIKKEL 33

Hea maksuhaldustava

Lepinguosalised tunnistavad ja rakendavad hea maksuhaldustava põhimõtteid, sealhulgas ülemaailmseid maksualase läbipaistvuse ja teabevahetuse standardeid, õiglast maksustamist ning maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise vastu võitlemise miinimumstandardeid, et tugevdada ja arendada majandustegevust, võttes seejuures arvesse vajadust luua asjakohane õigusraamistik. Lepinguosalised edendavad head maksuhaldustava, parandavad rahvusvahelist koostööd maksunduse valdkonnas, töötavad välja meetmed eespool nimetatud põhimõtete tulemuslikuks rakendamiseks ja hõlbustavad maksutulu kogumist, et ära hoida maksudest kõrvalehoidmist ja maksustamise vältimist.

ARTIKKEL 34

Tööstuspoliitika ning mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate koostöö

Lepinguosalised nõustuvad oma majanduspoliitikat ja eesmärges arvesse võttes edendama kõikides sobivaks peetavates valdkondades tööstuspoliitikaalast koostööd, mis toetab kaasavat, kestlikku ja arengule suunatud tootmistegevust, inimväärsete töökohtade loomist, ettevõtlust, loovust ja innovatsiooni ning suurendab tarneahelate vastupidavust ja juurdepääsu rahastamisele, et parandada rahvusvaheliste turgude väljakujundamist ja juurdepääsu neile turgudele ning mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkurentsivõimet ja kasvu, muu hulgas järgmiselt:

- a) vahetades teavet ja kogemusi selle kohta, kuidas luua raamtingimused mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkurentsivõime parandamiseks;

- b) edendades ettevõtjatevahelisi kontakte, toetades ühisinvesteeringuid ning luues ühisettevõtteid ja teabevõrgustikke, eeskätt ELi praeguste horisontaalprogrammide kaudu, soodustades eriti tark- ja riistvara siirdeid partnerite vahel;
- c) andes teavet ja soodustades innovatsiooni ning vahetades rahastamisele ja turgudele juurdepääsu häid tavasid;
- d) toetades mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate suutlikkuse suurendamist, et võimaldada neil paremini lõimuda sujuvamalt maailmamajandusse ja tarneahelatesse;
- e) hõlbustades ja toetades lepinguosaliste mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate tegevust;
- f) edendades ettevõtjate sotsiaalset vastutust ja aruandluskohustust ning toetades vastutustundlikke äritavasid, sealhulgas säästvat tarbimist ja tootmist.

ARTIKKEL 35

Ettevõtjate koostöö hõlbustamine

Lepinguosalised hõlbustavad ja toetavad oma erasektori ettevõtjate vahel sisse seatud koostööd.

ARTIKKEL 36

Koostöö info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonnas

1. Tunnistades, et info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) on tänapäeva elus kesksel kohal ning äärmiselt oluline majandusliku ja sotsiaalse arengu jaoks, lepivad lepinguosalisel kokkuvõtte arvamusvahetamises oma selle valdkonna poliitika kohta, et edendada majanduslikku ja sotsiaalset arengut ning inimõigusi ja põhivabadusi.
2. Kõnealuse valdkonna koostöös keskendutakse muu hulgas järgmisele:
  - a) osalemine erinevates piirkondlikes dialoogides, kus käsitletakse infoühiskonna erinevaid aspekte, eelkõige elektroonilise side valdkonna poliitikat ja õigusnorme, sealhulgas universaalteenuseid, litsentsimist ja üldlubade väljaandmist, isikuandmete kaitset ning reguleerivate asutuste sõltumatust ja tõhusust;
  - b) lepinguosaliste ning Kagu-Aasia teadusuuringute võrgustike ja teenuste ühildumine ja koostalitlusvõime;
  - c) uue IKT standardimine ja levitamine;
  - d) lepinguosaliste vahelise teaduskoostöö edendamine IKT valdkonnas;

- e) ühised teadusprojektid IKT valdkonnas, eelkõige liidu teadusuuringute raamprogrammide kaudu. Lepinguosalised teevad koostööd eeskätt sellistes valdkondades nagu e-valitsus, mobiilirakendused, animatsioon ja multimeedia;
  - f) IKT turvalisusega seotud küsimused ja/või aspektid, sealhulgas internetikasutuse turvalisuse suurendamine, võitlus küberkuritegevuse, desinformatsiooni, samuti infotehnoloogia ja igat liiki elektroonilise meedia väärkasutamise vastu.
3. Kooskõlas lepinguosaliste õigusnormidega soodustatakse ettevõtjatevahelist koostööd.
  4. Lepinguosalised teevad koostööd küberturvalisuse valdkonnas, vahetades teavet strateegiate, poliitika ja parimate tavade kohta kooskõlas oma õigusaktide ja rahvusvaheliste kohustustega.
  5. Lepinguosalised edendavad küberturvalisusega seotud teabe vahetamist hariduse ja koolituse valdkonnas, teadlikkuse suurendamise algatusi, oma standardite ja tehniliste kirjelduste kasutamist küberturvalisuse riskide juhtimiseks ning IKT-toodete ja -teenuste küberturvalisust, sealhulgas küberturvalisuse sertifitseerimist, ning seonduvat teadus- ja arengupoliitikat.

ARTIKKEL 37

Teaduse, tehnoloogia ja innovatsiooni alane koostöö

1. Lepinguosalisel lepivad kokku, et teevad vastastikust huvi pakkuvates valdkondades kõigis teaduse, tehnoloogia ja innovatsiooni valdkondades koostööd, võttes arvesse oma asjakohast poliitikat. Selle koostööga suurendatakse toetust mitmepoolsetele ja piirkondlikele teadus- ja innovatsioonialgatustele, et leida uusi lahendusi keskkonnasäästlikkuse, digiteerimise, tervise, sotsiaalvaldkonna ja innovatsiooniga seotud probleemidele. Ühismeetmeid on vaja eelkõige selleks, et ära hoida tulevasi üleilmseid tervisekriise, eeskätt uute nakkushaiguste esilekerkimist, ning teha ühiseid jõupingutusi, muutmaks maailm tervislikumaks, ohutumaks, õiglasemaks ja kestlikumaks. Koostöö võib hõlmata muu hulgas selliseid valdkondi nagu lahenduste leidmine üleilmsetele probleemidele, nagu kliimamuutused, elurikkuse kriis, saaste, loodusvarade vähenemine või nakkushaigused, sealhulgas kriisiolukordades, ning rohe- ja digipööret võimaldavate lahenduste leidmine. Algatustes peaks kajastuma üleilmne juhtpositsioon kliima- ja keskkonnanäesmärkide poole püüdlemisel.

2. Koostöö eesmärk on:

- a) suurendada teadus-, tehnoloogia- ja innovatsiooniprogrammide järjepidevust ning toetada majandusarengut, teadmispõhist ühiskonda, elukvaliteeti ja kestlikku keskkonda;
- b) soodustada teabe ja oskusteabe vahetamist teaduse, tehnoloogia ja innovatsiooni valdkonnas, eriti poliitika ja programmide rakendamise kohta;

- c) tugevdada lepinguosaliste teadusringkondade, uurimiskeskuste, ülikoolide ja tööstusharude vahelisi pikaajalisi sidemeid;
  - d) edendada inimressursside arendamist;
  - e) edendada ühisuuringute tegemist teaduse ja tehnoloogia alase koostöö raames ning võrdset juurdepääsu uuringute tulemustele, nende tulemuste ühist kasutamist ja ühist omandiõigust nende suhtes kooskõlas intellektuaalomandi õigusi käsitlevate eeskirjade, ühiste väärtuste ja põhimõtete ning kokku lepitud raamtingimustega.
3. Koostöövormideks on ühised teadusprojektid ning rahvusvaheliste liikuvusprogrammide raames korraldatavad teadlaste vahetused, kohtumised ja koolitused, mis tagavad teadustöö tulemuste võimalikult laialdase leviku. Ühisuuringute ja -tegevuse tulemuseks olevat intellektuaalomandit jagatakse ühiselt kokku lepitud tingimustel.
4. Lepinguosalised soodustavad oma valitsusasutuste, kõrgharidusasutuste, uurimiskeskuste ja tootmissektorite, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate osalemist selles koostöös.
5. Lepinguosalised lepivad kokku, et püüavad igati suurendada üldsuse teadlikkust võimalustest, mida pakuvad nende teaduse, tehnoloogia ja innovatsiooni alased koostööprogrammid.

ARTIKKEL 38

Kliimamuutused

1. Lepinguosalisel on seisukohal, et kliimamuutused kujutavad endast inimkonna jaoks eksistentsiaalset ohtu, ja kinnitavad veel kord oma kindlat tahet tugevdada üleilmset reageerimist sellele ohule. Lepinguosalisel kordavad, et nad on võtnud endale kohustuse saavutada ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ja Pariisi kokkuleppe eesmärgid. Sellest tulenevalt rakendavad lepinguosalisel tulemuslikult seda konventsiooni ja kokkulepet.
2. Lepinguosalisel püüavad tugevdada üleilmset reageerimist kliimamuutustele ja nende mõjule. Samuti edendavad lepinguosalisel sellise poliitika alast koostööd, mis aitab leevendada kliimamuutusi ja kohaneda kliimamuutuste kahjuliku mõjuga, sealhulgas merevee taseme tõusuga, ning kus seatakse majanduses, sealhulgas finantsvoogude puhul, eesmärgiks vähene kasvuhoonegaaside heide ja kliima muutumisele vastupidav areng kooskõlas Pariisi kokkuleppega.
3. Koostöö eesmärk on:
  - a) suurendada suutlikkust ja võimet tegeleda kliimamuutustest tulenevate probleemidega, lähtudes riikide vajadustest;
  - b) edendada suutlikkuse suurendamist riiklikult kindlaksmääratud panuste, riiklike kohanemiskavade ja muude leevendusmeetmete rakendamisel vastastikust huvi pakkuvates valdkondades, et toetada kestlikku ja vähese CO₂ heitega majanduskasvu;

- c) edendada kliimamuutustega tegelemiseks koostööd ja dialoogi kliimameetmete rahastamise ja rahastamismehhanismide väljatöötamise valdkonnas, sealhulgas erasektori osalemist;
- d) kohaneda kliimamuutuste kahjuliku mõjuga, sealhulgas lõimida kohanemismeetmed lepinguosaliste arengustrateegiatesse ja kavandamistegevusse kõikidel tasanditel;
- e) edendada koostööd teadus- ja arendustegevuse ning leevendus- ja kohanemistehnoloogia valdkonnas;
- f) edendada teadlikkuse suurendamist, sealhulgas kõige haavatavamate ja haavatavates piirkondades elavate elanikkonnarühmade seas, hõlbustada üldsuse osalemist reageerimises kliimamuutustele ja kaasata seejuures kliimamuutuste mõju soolise aspekti analüüs;
- g) edendada koostööd ja dialoogi kliimamuutustega tegelemiseks mõeldud majandusvahendite, näiteks CO₂ hinnastamise ja vajaduse korral muude vahendite väljatöötamise valdkonnas;
- h) edendada katastroofiohu vähendamise ja juhtimise strateegiate väljatöötamist, sealhulgas haavatavate piirkondade ja kogukondade jaoks.

ARTIKKEL 39

Energeetika

1. Lepinguosalised püüavad süvendada koostööd energeetika valdkonnas, et:
  - a) tagada taskukohaste, usaldusväärsete ja kestlike energiateenuste üldine kättesaadavus ning suurendada märkimisväärselt taastuvenergia osatähtsust üleilmses energiaallikate jaotuses;
  - b) arendada välja uued, kestlikud, innovaatilised ja taastuvad energiavormid, sealhulgas biokütused ja biomass, tuule-, päikese- ja geotermiline energia ning hüdroelektrienergia tootmine, pidades meeles energiatarnete mitmekesistamise tähtsust energiavarustuskindluse tugevdamise jaoks;
  - c) toetada taastuvate energiaallikate konkurentsivõimet suurendava poliitika väljatöötamist;
  - d) saavutada energia mõistlik kasutamine ja suurendada energiatõhusust nii pakkumise kui ka nõudluse poolel, edendades energiatõhusust energia tootmises, transportimises, jaotamises ja lõppkasutuses;
  - e) tõhustada koostööd, sealhulgas teaduskoostööd, puhta energia tehnoloogia valdkonnas, eelkõige taastuvenergia, energia salvestamise ja fossiilkütuste kasutamisel tekkiva CO₂ heite vähendamise seotud küsimustes;
  - f) edendada vähese CO₂ heitega elektrienergia tootmist, mis aitab kaasa puhtale energiale üleminekule kooskõlas Pariisi kokkuleppe eesmärkidega;

- g) edendada suutlikkuse suurendamist ning investeerimist energiataristusse ja puhta energia tehnoloogiasse, võttes arvesse läbipaistvuse põhimõtet;
- h) edendada konkurentsi ja soodsat investeerimiskliimat energiaturul.

2. Selleks lepivad lepinguosalised kokku, et arendavad mõlemale kasulikke kontakte ja ühiseid teadusuuringuid, sealhulgas tehes piirkondlikku energiakoostööd. Lepinguosalised tunnistavad vajadust tegeleda taskukohaste puhta energia teenuste kättesaadavuse ja kestliku arengu vaheliste seostega, juhindudes oma partnerluses kestliku arengu tegevuskavast aastani 2030 ja Pariisi kokkuleppest. Nimetatud tegevust saab edendada muu hulgas koos Euroopa Liidu energiaalgatuse elluviimisega.

ARTIKKEL 40

Transport

1. Lepinguosalised püüavad teha koostööd asjakohastes transpordipoliitika valdkondades, et edendada kestlikku transporti ning kvaliteetset, usaldusväärset, kestlikku ja vastupidavat taristut, sealhulgas piirkondlikku ja piiriülest taristut, kooskõlas mõlema lepinguosalise suhtes kohaldatavate asjakohaste rahvusvaheliste standardite ja põhimõtetega, parandada kaupade ja reisijate liikumist, toetada majandusarengut ja suurendada inimeste heaolu, seades tähelepanu keskmesse kõigi taskukohase ja võrdse juurdepääsu, suurendada meresõidu ja lennunduse ohutust ja turvalisust, edendada keskkonnakaitset ja tõhustada oma transpordisüsteeme.

2. Selles valdkonnas on lepinguosaliste koostöö eesmärk edendada:
- a) teabevahetust oma transpordipoliitika ja -tavade kohta, eeskätt kõigile mõeldud ohutute, taskukohaste, ligipääsetavate ja kestlike linna- ja ühistranspordisüsteemide kohta, pöörates erilist tähelepanu haavatavas olukorras olevate isikute (sh naiste, laste, puudega inimeste ja eakate) vajadustele, ent samuti maismaa-, mere- ja lennutranspordi, transpordilogistika ning mitmeliigiliste transpordivõrkude ühildumise ja koostalitlusvõime kohta;
  - b) globaalsete satelliitnavigatsioonisüsteemide kasutamist tsiviilotstarbel, keskendudes vastastikust huvi pakkuvatele regulatiivsetele, tööstuslikele ja turu arenguga seotud küsimustele. Sellega seoses kaalutakse Euroopa globaalse satelliitnavigatsioonisüsteemi kasutamist, et maksimeerida mõlema lepinguosalise saadavat kasu;
  - c) dialoogi, et parandada lennundusohutust, lennutranspordi taristuvõrgustikke ja lennutegevust eesmärgiga tagada inimeste ja kaupade kiire, tõhus, säästev, ohutu ja turvaline liikumine, ning uurida võimalusi arendada edasi suhteid lennutranspordi valdkonnas. Enam tuleks toetada tsiviillennunduse valdkonnas tehtavat koostööd;

- d) dialoogi vastastikust huvi pakkuvates küsimustes meretransporditeenuste valdkonnas, eelkõige et hõlbustada kõigi selliste takistuste kõrvaldamist, mis võivad pärssida merekaubanduse arengut, ning parandada tingimusi, mille alusel toimuvad lepinguosaliste sadamate vahelised mereveod; anda piiramatu juurdepääs rahvusvaheliste ja kolmandate riikide vedude tegemiseks ärilistel alustel; suurendada lepinguosaliste meretranspordi sektori konkurentsivõimet; kohelda laevu, mis sõidavad vastavalt mõne liikmesriigi või Tai lipu all või mida käitavad teise lepinguosalise kodanikud või ettevõtjad, võrreldes oma laevadega sadamasse lubamisel ning lisateenuste ja sadamateenuste osutamisel mittediskrimineerivalt ning edendada meretranspordi rolli tõhusa transpordiahela väljakujundamisel;
- e) turvalisus-, ohutus- ja saastamise vältimise normide rakendamist ja saaste vähendamist, eelkõige meretranspordi puhul, kooskõlas lepinguosaliste suhtes kohaldatavate rahvusvaheliste konventsioonidega, sealhulgas koostööd asjaomastel rahvusvahelistel foorumitel, eesmärgiga tagada rahvusvaheliste eeskirjade parem täitmine.

ARTIKKEL 41

Turism

1. Juhindudes asjakohastest rahvusvahelistest suunistest säästva turismi kohta, püüavad lepinguosaliselised parandada teabevahetust ja kehtestada parima tava, et tagada töökohti loova ning kohaliku kultuuri ja kohalike tooteid edendava säästva turismi tasakaalustatud areng ning toetada selliste vahendite väljatöötamist, mis võimaldavad jälgida säästva turismi mõju kestlikule arengule.
2. Lepinguosalised lepivad kokku, et arendavad koostööd loodus- ja kultuuripärandi kaitsmise ja nende potentsiaali maksimeerimise vallas, vähendades turismi negatiivset mõju, eeskätt inimeste, eriti laste mis tahes ärakasutamist, austades elusloodust, taimi, elurikkust ja ökosüsteeme ning suurendades turismiäri positiivset panust kohalike kogukondade kestlikusse arengusse, muu hulgas säästva turismi arendamise teel, austades samal ajal kohalike ja traditsiooniliste kogukondade väärikust ja huve, ning turismitööstuses pakutava koolituse parandamise kaudu.

ARTIKKEL 42

Haridus ja kultuur

1. Lepinguosalised lepivad kokku, et edendavad hariduse ja kultuuri valdkonnas tehtavat koostööd, kus arvestatakse vajalikul määral lepinguosaliste erinevustega, eesmärgiga parandada teineteisemõistmist ning teadmisi teineteise kultuurist ja keelest.

2. Lepinguosalisel püüavad võtta asjakohaseid meetmeid, et edendada hariduse ja kultuuri panust kestliku arengu alasesse koolitusse ja kultuurivahetust, ning viia neis valdkondades ellu ühisalgatusi, sealhulgas korraldada koos kultuuriüritusi. Sellega seoses lepivad lepinguosalisel kokku, et jätkavad Aasia-Euroopa Fondi tegevuse toetamist.

3. Lepinguosalisel lepivad kokku, et teevad tihedat koostööd asjakohastel rahvusvahelistel foorumitel, nagu ÜRO Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsioon (UNESCO), et edendada ainelise ja vaimse kultuuripärandi kaitset, eelkõige 16. novembril 1972 UNESCO peakonverentsil vastu võetud ülemaailmse kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsiooni ning 17. oktoobril 2003 UNESCO peakonverentsil vastu võetud vaimse kultuuripärandi kaitse konventsiooni raames, pöörates samal ajal suurt tähelepanu kultuurilise mitmekesisuse edendamisele kunsti ja teadmistepõhise loomemajanduse arengu jaoks.

4. Peale selle soodustavad lepinguosalisel meetmeid, mille eesmärk on luua sidemeid oma eriasutuste vahel, julgustada vahetama teavet, oskusteavet, õpilasi, õppejõude ja eksperte ning veelgi edendada mõttekodade vahelisi sidemeid. Koostöös ja tehniliste vahendite kasutamisel kasutatakse ära võimalused, mida pakuvad hariduse ja kultuuri valdkonnas Kagu-Aasias elluviidavad liidu programmid, ning kogemused, mille lepinguosalisel on selles valdkonnas saanud. Lepinguosalisel lepivad kokku ka selles, et tihendavad kõrghariduse alast koostööd ja edendavad programmi „Erasmus+“ rakendamist ning vahetavad parimaid tavasid noortepoliitika ja noorsootöö valdkonnas.

ARTIKKEL 43

Keskkond ja loodusvarad

1. Lepinguosalisel lepivad kokku vajaduses teha koostööd keskkonna kaitsmiseks ning liikumiseks vähese CO₂ heitega, vastupidava ja ressursitõhusa ringmajanduse, sealhulgas biomajanduse poole, kaotades majanduskasvu ja keskkonnaseisundi halvenemise vahelise seose, ning vajaduses kaitsta ja hallata kestlikult loodusvarasid ja suurendada elurikkust kui praeguste ja tulevaste põlvkondade arengu alust.
2. Lepinguosalisel lepivad kokku, et keskkonna ja loodusvarade valdkonnas tehtava koostööga edendatakse loodusvarade tõhusat kasutamist ning keskkonna kaitsmist ja parandamist, püüeldes kestliku arengu poole. Lepinguosalisel tegutsevad koostööd tehes selle nimel, et rakendada kestliku arengu tegevuskava aastani 2030 ja tulemuslikult rakendada asjakohaseid mitmepoolseid keskkonnalepinguid, sealhulgas Pariisi kokkulepet.
3. Lepinguosalisel püüavad jätkata ja tugevdada keskkonnakaitse alast koostööd, eelkõige järgmistes valdkondades:
  - a) keskkonnateadlikkuse ja keskkonnajuhtimise edendamine, sealhulgas kohalike kogukondade suurem ja sisukas osalemine keskkonnakaitse ja kestliku arengu alastes jõupingutustes;

- b) üleminek ringmajandusele, et tagada säästev tarbimine ja tootmine, maksimeerida ressursitõhusust ja minimeerida jäätmete, eelkõige plastijäätmete teket, vältimaks mere plasti- ja mikroplastireostust;
- c) ökosüsteemi ja elurikkuse väärtuste lõimimine riigi ja kohaliku tasandi kavandamistegevusse, vaesuse vähendamise strateegiatesse ja arvepidamisse ning asjakohaste mitmepoolsete keskkonnalepingute, sealhulgas elurikkust ja rahvusvahelist looduslike liikidega kaubitsemist käsitlevate lepingute rakendamise edendamine;
- d) maa ja mulla kaitse, säilitamine ja taastamine ning maa säästev majandamine, et saavutada maailmas olukord, kus maa seisund enam ei halvene;
- e) metsa säästev majandamine ja metsahalduse parandamine, kaasa arvatud piirkondlik koostöö võitluses ebaseadusliku raie ja sellega seotud kaubanduse, raadamise ja metsa seisundi halvenemise vastu, sealhulgas edendades põllumajandusliku tooraine raadamisvabu tarneahelaid, samuti kaitset, metsastamist ja taasmetsastamist ning metsa süsinikuvaru taastamist ja suurendamist. See võib hõlmata metsaõigusnormide täitmise järelevalvet, metsahalduse ja puidukaubanduse vabatahtliku partnerluse lepingu sõlmimist;
- f) rahvusparkide tõhus haldamine ning suure elurikkusega alade ja haavatava ökosüsteemiga alade kindlaksmääramine ja kaitse, võttes nõuetekohaselt arvesse neil aladel või nende läheduses elavaid kohalikke kogukondi ja ohustatud liike;

- g) ranniku- ja mereressursside, sealhulgas merekaitsealade ja merekeskkonna kaitse ja kestlik majandamine;
- h) kemikaalide, tahkete ja elektroonikajäätmete ning mereprügi, osoonikihti kahandavate ainete ja ohustatud liikide ebaseadusliku piiriülese liikumise ärahoidmine; vee-, pinnase- ja mürareostuse ning õhusaaste ärahoidmine;
- i) kaasava, vastupidava ja keskkonnaohutu kemikaalide ja jäätmekäitluse tagamine;
- j) vee- ja kanalisatsioonisüsteemide kestliku majandamise edendamine, et tagada vee kättesaadavus, kvaliteet ja tõhusus;
- k) ökoinnovatsiooni ja puhta tehnoloogia edendamine, et töötada välja ja võtta kasutusele keskkonnatehnoloogia ning kestlikud tooted ja teenused, sealhulgas rakendades asjakohaseid maksusoodustusi ja rahalisi stiimuleid;
- l) Maa seire süsteemi keskkonnaküsimustes kasutamise edendamine ning seonduva suutlikkuse suurendamise ja kogemuste jagamise edendamine.

ARTIKKEL 44

Ookeanide majandamine

1. Lepinguosalised tugevdavad dialoogi ja koostööd ookeanide majandamisega seotud küsimustes, et edendada mere elusressursside ja ökosüsteemide pikaajalist kaitset ja kestlikku majandamist.

2. Lepinguosalised edendavad koostööd mere elusressursside kaitsmisel, majandamisel ja säästval kasutamisel, nagu see on määratletud 10. detsembril 1982 kolmandal mereõigust käsitleval konverentsil vastu võetud ÜRO mereõiguse konventsioonis (UNCLOS) ning FAO 31. oktoobri 1995. aasta resolutsiooniga nr 4/95 vastu võetud FAO vastutustundliku kalapüügi juhendis. Lepinguosalised kohustuvad tegema koostööd, et edendada ÜRO mereõiguse konventsiooni sätete rakenduskokkuleppe nende eesmärkide rakendamist, mis on seotud piirialade kalavarude kaitse ja majandamisega avamerekalalaevade võetavate rahvusvaheliste kaitse- ja majandamismeetmete abil.

3. Lisaks lepivad lepinguosalisel kokku, et teevad koostööd:
  - a) FAO sadamariigi meetmete lepingu rakendamise edendamisel ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vältimiseks, ärahoidmiseks ja lõpetamiseks;

- b) selliste piirkondlike kalandusorganisatsioonidega ja nende raames või selliste kokkulepete raames, mille liikmed, vaatlejad või koostööd tegevad mittelepinguosalisest liikmed nad on, et edendada mere elusressursside ja ökosüsteemide kaitset ja kestlikku majandamist;
- c) võitluses ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi ning seonduva tegevuse vastu, võttes laiaulatuslikke, tõhusaid ja läbipaistvaid meetmeid, sealhulgas jagades kogemusi, edendades suutlikkuse suurendamist ja vajaduse korral vahetades teavet sellise püügi kohta, võttes arvesse andmete konfidentsiaalsust ja oma õigusnorme;
- d) tööalaste aluspõhimõtete ja põhiõiguste edendamisel kalandus- ja mereandide sektoris ning 30. mail 2007 Genfis vastu võetud Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) kalanduskoostöö konventsiooni nr 188 rakendamisel;
- e) kestliku ja vastutustundliku merevesiviljeluse arendamisel, sealhulgas FAO vastutustundliku kalapüügi juhendis sätestatud eesmärkide ja põhimõtete rakendamisel;
- f) ookeanidele avaldatava surve vähendamisel, muu hulgas võideldes mereprügi ja -reostusega, sealhulgas sellega, mis on pärit maismaal asuvatest allikatest ja laevadelt või tingitud merel toimuvast inimtegevusest, kooskõlas lepinguosaliste suhtes kohaldatavate rahvusvaheliste kohustustega, ning võttes kohanemis- ja leevendusmeetmeid, et suurendada ookeanide ja rannikukogukondade vastupidavust kliimamuutustele.

ARTIKKEL 45

Põllumajandus, loomakasvatus, kalandus ja maaelu areng

1. Lepinguosalised lepivad kokku, et edendavad dialoogi põllumajanduse, loomakasvatuse, kalanduse ja maaelu arengu valdkonnas. Lepinguosalised vahetavad teavet ja arendavad koostööd järgmistes küsimustes:

- a) põllumajanduspoliitika ja põllumajanduse üldised väljavaated rahvusvahelisel tasandil;
- b) põllumajandustoodetega, sealhulgas taimede, loomade, veeloomade ja nende saadustega kauplemise edendamine ja lihtsustamine;
- c) maapiirkondade arengupoliitika, sealhulgas muud tootmisvahendid ja -sisendid, teadmised, finantsteenused, turud ning lisaväärtuse loomise ja mittepõllumajandusliku töö leidmise võimalused;
- d) taimi, loomi, veeloomi ja nende saadusi käsitlev poliitika, sealhulgas põllumajanduslikud kvaliteedikavad, nagu geograafilised tähised ja mahetootmine, ning koostöö heade põllumajandustavade valdkonnas;
- e) mahepõllumajanduse sertifitseerimis- ja akrediteerimissüsteemide ning kestliku põllumajandusliku tootmise edendamine.

2. Lepinguosalised lepivad kokku, et edendavad tehnoloogia ja suutlikkuse suurendamise alast koostööd või mis tahes muud koostööd, mis suurendab tootlikkust, edendab ohutut ja kestlikku tootmist ja vastupidavaid tavasid põllumajanduse, loomakasvatuse, kalanduse ja maaelu arengu valdkonnas ning parandab valmisolekut, ennetamist, avastamist, reageerimist ja kontrolli taimede, loomade ja zoonootiliste haiguste puhul kooskõlas terviseühitsuse põhimõtte ja rahvusvaheliste standarditega.

3. Lepinguosalised lepivad kokku, et julgustavad avalikku ja erasektorit arutama ja vahetama äriteavet, sealhulgas toetavad äripartnerite leidmise ja põllumajandustoodetega kauplemise edendamise üritusi.

ARTIKKEL 46

Tervis

1. Lepinguosalised lepivad kokku, et teevad koostööd ning jagavad kogemusi ja parimaid tavasid tervishoiusektoris eesmärgiga tõhustada tegevust teadusuuringute valdkonnas, tegeleda peamiste mittenakkuslike ja nakkushaigustega, sh COVID-19 pandeemiaga kaasnevate ohtudega, ning tugevdada üldist tervisekindlustust ja tervishoiuteenuseid, sealhulgas seksuaal- ja reproduktiivtervise teenuseid. Lepinguosalised lepivad kokku ka selles, et vahetavad seisukohti ja parimaid tavasid ravimite ja meditsiiniseadmetega seotud reguleerimisküsimustes.

2. Koostööd tehakse peamiselt rahvusvahelistel foorumitel, sealhulgas Maailma Terviseorganisatsioonis, ja mitmepoolsete algatuste raames sellistes valdkondades, nagu:

- a) ühised teadusuuringud ja ulatuslike vertikaalsete tervishoiuprogrammide väljatöötamine; ühised teadusuuringud selliste mitmepoolsete algatuste raames nagu ülemaailmne krooniliste haiguste liit ja ülemaailmne infektsioonhaigusteks valmistumise teadusuuringute koostöövõrgustik;
- b) suutlikkuse suurendamine ja inimressursside arendamine;
- c) rahvusvahelised lepingud tervishoiusektoris.

ARTIKKEL 47

Tööhõive ja sotsiaalküsimused

1. Lepinguosalisel lepivad kokku, et suurendavad koostööd ja tehnilist abi tööhõive ja sotsiaalvaldkonnas, sealhulgas koostööd piirkondliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse, töötervishoiu ja tööohutuse, soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse töö eest võrdse tasu maksmise, elukestva õppe ja oskuste arendamise, sotsiaalkaitse ja inimväärse töö vallas, et tugevdada üleilmastumise sotsiaalset mõõdet.

2. Lepinguosalised kinnitavad veel kord vajadust toetada kõigile kasulikku üleilmastumisprotsessi ning edendada täielikku ja tootlikku tööhõivet ja inimväärsed tööd, millel on oluline osa kestlikus arengus ja vaesuse vähendamisel, nagu on kinnitatud kestliku arengu tegevuskavas aastani 2030, 10. juunil 2008 Genfis vastu võetud ILO deklaratsioonis sotsiaalse õigluse ja õiglase globaliseerumise kohta ja 21. juunil 2019 Genfis vastu võetud ILO sajanda aastapäeva deklaratsioonis töö tuleviku kohta. Lepinguosalised võtavad arvesse teineteise majandusliku ja sotsiaalse olukorra olemust ja erinevusi.

3. Lepinguosalised kinnitavad veel kord oma kohustust edendada ja tulemuslikult rakendada rahvusvaheliselt tunnustatud sotsiaalseid ja tööstandardeid ning austada, edendada ja järgida tööalaseid aluspõhimõtteid ja põhiõigusi, mis on sätestatud 18. juunil 1998 Genfis vastu võetud ja 10. juunil 2022 muudetud ILO tööalaste aluspõhimõtete ja põhiõiguste deklaratsioonis. Lepinguosalised lepivad kokku, et teevad koostööd ja annavad tehnilist abi ILO põhikonventsioonide ratifitseerimiseks ja rakendamiseks ning teevad vajaduse korral koostööd muude ajakohastatud ILO konventsioonide ratifitseerimise ja rakendamise edendamisel, sealhulgas töömaailmas vägivalga ja ahistamise kaotamisel.

4. Lepinguosalised lepivad kokku, et edendavad valitsuse ja sotsiaalpartnerite koostööd tööhõive ja sotsiaalvaldkonnas, teabevahetust tööhõive, töetervishoiu ja tööohutuse ning tööjärelevalve kohta ning sotsiaaldialoogi sotsiaalkaitse ja töötajate kaitse teemal.

5. Käesoleva artikli kohane koostöö võib hõlmata muu hulgas ühiselt kokku lepitud eriprogramme ja projekte, nagu ka dialoogi, koostööd ja algatusi ühist huvi pakkuvatel teemadel kahe- või mitmepoolsel tasandil, näiteks ASEMi, ELi ja ASEANi dialoogi ning ILO raames.

ARTIKKEL 48

Statistika

Lepinguosalised lepivad kokku, et edendavad kooskõlas liidu ja ASEANi vahel praegu toimuva statistikaalase koostööga koostööd statistiliste meetodite ja tegevuspraktika, sealhulgas statistiliste andmete kogumise, töötlemise, analüüsimise ja levitamise ühtlustamisel, et suurendada kvaliteetsete, õigeaegsete, asjakohaste ja üksikasjalikumate koondandmete kättesaadavust, nii et oleks võimalik kasutada mõlemale lepinguosalisele vastuvõetaval viisil statistikat, mis käsitleb kaupade ja teenustega kauplemist ja üldisemalt mis tahes muud käesoleva lepinguga hõlmatud valdkonda, mille andmeid on võimalik statistiliselt töödelda. Lepinguosalised rõhutavad andmete ja statistika tähtsust kestliku arengu tegevuskava 2030 rakendamisel.

ARTIKKEL 49

Kodanikuühiskond

Lepinguosalised tunnistavad kodanikuühiskonna, eelkõige akadeemiliste ringkondade ja sotsiaalpartnerite, ent samuti mõttekodade ja sotsiaalpartnerite vaheliste sidemete tähtsust käesoleva lepingu raames toimivas dialoogis ja koostöös ning lepivad kokku, et soodustavad ja süvendavad tõhusat dialoogi kodanikuühiskonnaga ning edendavad kodanikuühiskonna tõhusat ja edasiviivat osalemist, nagu ka mitut sidusrühma hõlmavaid partnerlusi.

VI JAOTIS

KOOSTÖÖVAHENDID

ARTIKKEL 50

Koostöövahendid

1. Lepinguosalised lepivad kokku, et eraldavad käesoleva lepinguga seatud koostööeesmärkide täitmiseks vajalikud vahendid, sealhulgas rahalised vahendid, niivõrd kui nende kummagi ressursid ja kehtivad õigusnormid seda võimaldavad.

2. Lepinguosalised kutsuvad Euroopa Investeeringispanka üles jätkama oma tegevust Tais kooskõlas oma menetluste ja rahastamiskriteeriumidega.

ARTIKKEL 51

Kolmandatele riikidele antava arenguabi alane koostöö

1. Lepinguosalised lepivad kokku, et alustavad korrapärast dialoogi kolmandatele riikidele suunatud arenguabiprogrammide teemal.

2. Lepinguosalised lepivad kokku ka koostöös selliste ühismeetmete võtmisel, mille eesmärk on anda abi kestliku arengu jaoks Tai naabruses ja kaugemalgi asuvatele riikidele asjakohastes kolmepoolse koostöö valdkondades. Koostöövaldkonnad määravad kindlaks kõik kaasatud partnerid juhtumipõhiselt, võttes arvesse abi saavate riikide vajadusi ning ELi ja Tai suutlikkust ja oskusteavet.

VII JAOTIS

INSTITUTSIOONILINE RAAMISTIK

ARTIKKEL 52

Ühiskomitee

1. Käesolevaga asutatakse ühiskomitee, kuhu kuuluvad mõlema lepinguosalise esindajad võimalikult kõrgel tasemel ja mille ülesanded on järgmised:
  - a) tagada käesoleva lepingu nõuetekohane toimimine ja rakendamine;
  - b) määrata kindlaks prioriteedid käesoleva lepingu eesmärkide saavutamiseks;
  - c) anda soovitusi käesoleva lepingu eesmärkide saavutamiseks;
  - d) lahendada vastavalt artiklile 55 vajaduse korral lepingu tõlgendamisel, rakendamisel või kohaldamisel tekkivad erimeelsused;
  - e) vaadata läbi kogu lepinguosalise esitatud teave kohustuste täitmata jätmise kohta ja pidada teise lepinguosalisega konsultatsioone, et leida mõlemat lepinguosalist rahuldav lahendus kooskõlas artikliga 55.

2. Ühiskomitee koguneb tavaliselt vähemalt iga kahe aasta tagant vaheldumisi Bangkokis ja Brüsselis, vastastikusel kokkuleppel kindlaks määratud kuupäeval. Lepinguosaliste kokkuleppel võidakse kokku kutsuda ka ühiskomitee erakorralisi koosolekuid. Ühiskomitee eesistujaks on lepinguosalised vaheldumisi. Ühiskomitee koosolekute päevakord määratakse kindlaks lepinguosaliste kokkuleppel.
3. Ühiskomitee võib moodustada spetsiaalseid töörühmi, kes abistavad teda tema ülesannete täitmisel. Need töörühmad annavad igal ühiskomitee koosolekul ühiskomiteele oma tegevusest põhjalikult aru.
4. Lepinguosalised lepivad kokku, et ühiskomitee ülesanne on ka tagada lepinguosaliste vahel sõlmitud või sõlmitavate valdkondlike lepingute või protokollide nõuetekohane toimimine.
5. Ühiskomitee võtab vastu oma töökorra.

VIII JAOTIS

LÕPPSÄTTED

ARTIKKEL 53

Arendusklausel

1. Lepinguosalised võivad vastastikusel nõusolekul käesolevat lepingut laiendada, et suurendada koostööd, sealhulgas täiendades lepingut konkreetset valdkonda, sektorit või tegevust käsitlevate lepingute või protokollidega. Sellised erilepingud või -protokollid on lepinguosaliste vaheliste üldiste kahepoolsete suhete lahutamatu osa ja suhtes kohaldatakse ühist institutsioonilist raamistikku.
2. Käesoleva lepingu rakendamiseks võib kumbki lepinguosaline esitada soovitusi koostöö laiendamise kohta, võttes arvesse lepingu kohaldamisel saadud kogemusi.

ARTIKKEL 54

Muud lepingud

1. Ilma et see piiraks Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu asjakohaste sätete kohaldamist, ei mõjuta käesolev leping ega selle alusel võetavad meetmed mingil moel liikmesriikide õigust teha Taiga kahepoolset koostööd või sõlmida vajaduse korral Taiga uusi partnerlus- ja koostöölepinguid.
2. Käesolev leping ei mõjuta lepinguosaliste poolt kolmandate isikute suhtes võetud kohustuste kohaldamist ega täitmist.
3. Käesolevas lepingus sätestatu ei takista lepinguosalist võtmast mis tahes meetmeid, sealhulgas vaidluse lahendamise meetmeid, ükskõik millise muu rahvusvahelise lepingu alusel, mille osalised mõlemad lepinguosaliselised on.

ARTIKKEL 55

Kohustuste täitmine

1. Lepinguosalised võtavad kõik üld- ja erimeetmed, mis on vajalikud käesolevast lepingust tulenevate kohustuste täitmiseks. Nad tagavad käesolevas lepingus sätestatud eesmärkide saavutamise.

2. Kumbki lepinguosaline võib kooskõlas artikli 52 lõike 1 punktiga d teatada ühiskomiteele mis tahes kõrvalekaldumisest käesoleva lepingu kohaldamisel või tõlgendamisel.
3. Kui lepinguosaline leiab, et teine lepinguosaline ei ole täitnud käesoleva lepingu kohast kohustust, võib ta võtta asjakohaseid meetmeid kooskõlas rahvusvahelise õigusega.
4. Enne lõikes 3 osutatud asjakohaste meetmete võtmist, välja arvatud lõikes 5 osutatud juhtudel, esitab lepinguosaline ühiskomiteele kogu asjakohase teabe, mida on vaja olukorra põhjalikuks uurimiseks, et leida lepinguosalistele vastuvõetav lahendus. Lepinguosalisel peavad ühiskomitee egiidi all konsultatsioone. Kui ühiskomitee ei suuda leida mõlemale lepinguosalisele vastuvõetavat lahendust, võib lepinguosaline võtta asjakohaseid meetmeid.
5. Kui lepinguosalisel on tõsine põhjus arvata, et teine lepinguosaline ei ole olulisel määral täitnud artikli 1 lõikes 1 ja artikli 3 lõikes 1 lepingu olulise osana kirjeldatud kohustust, teatab ta sellest viivitamata teisele lepinguosalisele. Ükskõik kumma lepinguosalise taotluse korral peetakse ühiskomitees või muus lepinguosaliste kokku lepitud korras 30 päeva jooksul kiiresti konsultatsioone, et uurida põhjalikult meetme mis tahes aspekte või meetme võtmise alust, eesmärgiga leida lepinguosalistele vastuvõetav lahendus. Pärast seda ajavahemikku võib kohustuse mittetäitmisest teatanud lepinguosaline kohaldada asjakohaseid meetmeid.

6. Asjakohaste meetmete valimisel tuleb eelistada meetmeid, mis häirivad käesoleva lepingu või asjakohasel juhul mis tahes muu erilepingu toimimist kõige vähem. Sellised meetmed on laadilt ajutised ja rikkumisega proportsionaalsed, et julgustada asjaomast kohustust lõpuks täitma. Lõike 4 kohaldamisel võivad asjakohased meetmed hõlmata käesoleva lepingu osalist või täielikku peatamist. Lõike 5 kohaldamisel võivad asjakohased meetmed hõlmata käesoleva lepingu või artikli 53 lõikes 1 osutatud mis tahes erilepingu osalist või täielikku peatamist.

Lepinguosaline teeb peatamisotsuse kooskõlas oma õigusnormidega.

7. Kumbki lepinguosaline võib paluda ühiskomiteel läbi vaadata asjaolud, mis tõid kaasa asjakohaste meetmete võtmise, et leida mõlemat lepinguosalist rahuldav lahendus. Lepinguosaline, kes võtab asjakohaseid meetmeid, loobub neist kohe, kui see on õigustatud.

ARTIKKEL 56

Hõlbustamine

Käesoleva lepingu raames tehtava koostöö hõlbustamiseks lepivad lepinguosalised kokku, et annavad kooskõlas oma õigusnormidega koostööd ellu viivate ametnike ja ekspertide käsutusse nende ülesannete täitmiseks vajalikud vahendid.

ARTIKKEL 57

Territoriaalne kohaldatavus

Käesolevat lepingut kohaldatakse ühelt poolt territooriumide suhtes, kus kohaldatakse Euroopa Liidu lepingut ja Euroopa Liidu toimimise lepingut, neis lepingutes sätestatud tingimustel, ja teiselt poolt Tai territooriumi suhtes.

ARTIKKEL 58

Lepinguosaliste määratlus

Käesolevas lepingus tähistab mõiste „lepinguosalised“ ühelt poolt liitu või selle liikmesriike või liitu ja selle liikmesriike vastavalt nende volitustele ning teiselt poolt Taid.

ARTIKKEL 59

Jõustumine ja ajutine kohaldamine

1. Käesolev leping jõustub kolmkümmend (30) päeva pärast kuupäeva, mil viimane lepinguosaline teatas teisele lepinguosalisele selleks vajalike siseriiklike juriidiliste menetluste lõpuleviimisest.

2. Olenemata lõikest 1 võivad Tai ja Euroopa Liit käesolevat lepingut kuni selle jõustumiseni täielikult või osaliselt kohaldada ajutiselt kooskõlas oma asjakohaste siseriiklike menetlustega.
3. Selline ajutine kohaldamine algab kolmkümmend (30) päeva pärast kuupäeva, mil:
  - a) Euroopa Liit teatas Taile, et vajalikud menetlused on lõpuleviidud, ning nimetas käesoleva lepingu osad, mida hakatakse ajutiselt kohaldama, ning
  - b) Tai teatas Euroopa Liidule, et vajalikud menetlused on lõpuleviidud, ning nõustus käesoleva lepingu osadega, mida tuleks ajutiselt kohaldada.
4. Kumbki lepinguosaline võib teatada teisele lepinguosalisele kirjalikult kavatsusest käesoleva lepingu ajutine kohaldamine lõpetada. Lõpetamine jõustub kolmkümmend (30) päeva pärast sellise teate kättesaamist.
5. Käesoleva lepingu ajutiselt kohaldatavate sätete puhul käsitatakse lepingu jõustumise kuupäevana artiklis 3 sätestatud ajutise kohaldamise alguse kuupäeva.

Ühiskomitee ja muud käesoleva lepingu alusel loodud organid võivad täita käesoleva lepingu ajutise kohaldamise ajal oma ülesandeid ulatuses, mis on vajalik käesoleva lepingu ajutise kohaldamise tagamiseks. Kõik nende ülesannete täitmisel vastu võetud otsused kaotavad kehtivuse, kui käesoleva lepingu ajutine kohaldamine lõpetatakse vastavalt lõikele 4.

ARTIKKEL 60

Kestus ja lõpetamine

1. Käesolev leping kehtib viis (5) aastat. Lepingut pikendatakse automaatselt ühe aasta kaupa, välja arvatud juhul, kui üks lepinguosaline teavitab teist lepinguosalist kuus (6) kuud enne sellise üheaastase ajavahemiku lõppu kirjalikult oma kavatsusest käesolevat lepingut mitte pikendada.
2. Kumbki lepinguosaline võib käesoleva lepingu lõpetada, edastades teisele lepinguosalisele kirjaliku teate. Lõpetamine jõustub kuus (6) kuud pärast seda, kui teine lepinguosaline on teate kätte saanud. Selline lõpetamine ei mõjuta pooleliolevaid projekte, mida on alustatud käesoleva lepingu alusel enne teate kättesaamist.

ARTIKKEL 61

Muudatused

Kõik muudatused käesolevasse lepingusse tehakse lepinguosaliste kokkuleppel. Kõik muudatused jõustuvad alles pärast seda, kui viimane lepinguosaline on teavitanud teist lepinguosalist kõikide vajalike formaalsuste täitmisest.

ARTIKKEL 62

Ühisdeklaratsioonid

Käesolevale lepingule lisatud ühisdeklaratsioonid moodustavad käesoleva lepingu lahutamatu osa.

ARTIKKEL 63

Teavitamine

Artikli 59 kohased teated esitatakse vastavalt Euroopa Liidu Nõukogu peasekretärile ja Tai välisministeeriumile.

ARTIKKEL 64

Autentsed tekstid

Käesolev leping on koostatud bulgaaria, eesti, hispaania, hollandi, horvaatia, iiri, inglise, itaalia, kreeka, leedu, läti, malta, poola, portugali, prantsuse, rootsi, rumeenia, saksa, slovaki, sloveeni, soome, taani, tšehhi, ungari ja tai keeles, kusjuures kõik tekstid on võrdselt autentsed.

(koht), (kuupäev)

ÜHISDEKLARATSIOON ARTIKLI 5 KOHTA
(RAHVUSVAHELISELT MURET TEKITAVAD RASKED KURITEOD)

Nii liikmesriigid kui ka Tai on alla kirjutanud Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudile, mis on oluline edasimineku rahvusvahelise õigussüsteemi ja selle tulemusliku toimimise vaatenurgast. Rooma statuudis on sätestatud, et genotsiid, inimsusevastased kuriteod ja sõjakuriteod on rahvusvaheliselt muret tekitavad rasked kuriteod.

ÜHISDEKLARATSIOON ARTIKLI 23 KOHTA
(ÕIGUSALANE JA KOHTUKOOSTÖÖ)

Tai Kuningriigi valitsus rakendab kooskõlas oma õigusega kõiki abinõusid selle tagamiseks, et inimestele ei määrata surmanuhtlust, ja kui kohus selle määrab, esitab Tai Kuningriigi valitsus soovitusel kuninglikuks armuandmiseks.